

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Dáša Kašćáková

**POVINNOST LOAJALITY SPOLEČNÍKA
KAPITÁLOVÉ OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce: listopad 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. listopadu 2014

Dáša Kaščíková

Obsah

Úvod	1
Část 1. Povinnost loajality člena kapitálové obchodní společnosti v českém právu .	4
Kapitola 1.1. Právní úprava povinnosti loajality společníka	4
1.1.1. Princip loajality před rekonstrukcí soukromého práva.....	7
1.1.2. Princip loajality v judikatuře Nejvyššího soudu	8
Část 2. Vybrané případy uplatnění povinnosti loajality	12
Kapitola 2.1. Neloajální převod podílu ve společnosti s ručením omezeným.....	12
2.1.1. Krátce k podílu ve společnosti s ručením omezeným.....	12
2.1.2. Zákonná úprava převodu podílu ve společnosti s ručením omezeným	13
2.1.3. Neloajální převod podílu v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR	14
Kapitola 2.2. Obchodní tajemství a právo na informace společníka ve společnosti s ručením omezeným	18
2.2.1. Právo na informace a obchodní tajemství ve zkratce	18
2.2.2. Právo na informace v rozhodnutí Nejvyššího soudu	21
Kapitola 2.3. Právo akcionáře podílet se na zisku akciové společnosti.....	26
2.3.1. Krátce k pojmu zisk a právu akcionáře na podíl na zisku	26
2.3.2. Dividendy a tantiémy v rozhodnutí Nejvyššího soudu	27
2.3.3. Změny po rekonstrukci soukromého práva	32
Kapitola 2.4. Zneužití hlasovacího práva.....	33
2.4.1. Ve zkratce ke zneužití hlasovacího práva v kapitálové obchodní společnosti	33
2.4.2. Zneužití hlasovacích práv v rozhodnutí Nejvyššího soudu	35
Kapitola 2.5. Zákaz konkurence pro společníka společnosti s ručením omezeným...	37
2.5.1. K úpravě zákazu konkurence ve společnosti s ručením omezeným.....	38
2.5.2. Příklad zákazu konkurence z judikatury	40
Kapitola 2.6. Společník jako osoba uplatňující vliv v kapitálové obchodní společnosti	43
2.6.1. Ve zkratce o podnikatelských seskupeních podle zákona o obchodních korporacích	43

2.6.2. Rozhodující a významný vliv	45
2.6.3. Jednání ve shodě	46
2.6.4. Společník uplatňující rozhodující vliv v kapitálové obchodní společnosti .	47
Závěr	49
Použité zkratky	51
Seznam literatury.....	52

Úvod

Tématem této práce je povinnost loajality společníka kapitálové obchodní společnosti, pro něhož z požadavku loajálního chování vyplývá povinnost chovat se ke společnosti čestně a zachovávat její vnitřní řád. Pokud bude v následujících kapitolách zmiňován princip loajality, je tím myšlena loajalita člena kapitálové obchodní společnosti vůči této společnosti.

Jelikož se od principu loajality odvíjí veškeré povinnosti členů obchodních společností, obsahově je toto téma velice rozsáhlé. Ani zákonná úprava, právní věda či judikatura nejsou schopny vymezit veškeré možné situace, na které má být princip loajality uplatněn. Vypočtení jednotlivých dílčích povinností vyplývajících z povinnosti loajality by nakonec ani nebylo žádoucí. Přínos zakotvení této povinnosti v ustanovení § 212 občanského zákoníku spočívá totiž právě ve formulaci tohoto ustanovení, jež umožňuje aplikovat princip povinné loajality na druhově neomezený okruh případů.

Z důvodu obtížné uchopitelnosti tématu jsem pro jeho zpracování zvolila **metodu indukce**, pomocí které budu demonstrovat použitelnost povinnosti loajality a její důsledky na jednotlivých vybraných případech s cílem pokusit se o dovození obecnějších závěrů. Této metodě bude odpovídat i **struktura práce**, jež bude rozdělena na dvě části.

V první části práce bude přiblížena právní úprava zakotvující povinnost loajality. Vymezím základní zásady, na které povinnost loajality navazuje, jako je zásada poctivého jednání neboli zásada dobré víry a zákaz zneužití práva. Dále se zaměřím na rozbor ustanovení § 212 občanského zákoníku, kterým byla po rekodifikaci soukromého práva povinnost loajality člena společnosti výslovně promítnuta do zákonné úpravy. Cílem bude nalézt odpověď na otázky, co představuje pojem čestného chování a jaké požadavky z toho pro členy obchodních společností vyplývají. Ustanovení § 212 občanského zákoníku požaduje rovněž, aby členové obchodní korporace dodržovali její vnitřní řád. Nabízí se tedy otázka, co všechno lze pod pojem vnitřní řád společnosti zahrnout a jakými dokumenty jsou tedy členové společností vázáni.

V první části práce nastíním i přístup teorie a judikatury k principu loajality před rekodifikací soukromého práva. V dané době neexistovalo ustanovení, jež by výslovně zakotvovalo požadavek čestného chování společníka vůči společnosti. U členů orgánů obchodních společností byla povinnost loajality spojována s péčí řádného hospodáře, ovšem v případě společníka bylo dovození existence této povinnosti bez zákonného podkladu nelehké. Mezeru v zákoně vyplnil Nejvyšší soud, který její existenci potvrdil nejdříve nepřímo s poukazem na to, že povinnosti společníka nevyplývají pouze ze zákona nebo společenské smlouvy, nýbrž i ze zásad, na kterých je obchodní zákoník postaven. Prostor bude věnován i rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve kterém povinnost loajality společníka aplikoval již výslovně.

Ve druhé části práce budou rozebrány již konkrétní vybrané situace, ve kterých může aplikace povinnosti loajality společníka vůči společnosti sehrát významnou roli. Výběr většiny případů je inspirován judikaturou Nejvyššího soudu. Jelikož tato práce **vychází z právního stavu ke dni 1. října 2014** a nový občanský zákoník i zákon o obchodních korporacích jsou platné a účinné pouze krátkou dobu, nelze nalézt dostatek relevantních soudních rozhodnutí, které by bylo možné podrobit analýze se zřetelem k principu loajality. Použity budou tedy rozhodnutí Nejvyššího soudu vztahující se k právní úpravě obsažené v obchodním zákoníku, tedy s účinností do 1. ledna 2014. V takových případech bude právní stav účinný v době rozhodování soudu srovnán se současným právním stavem a následně bude hodnocena možnost aplikace daného rozhodnutí i na vztahy podléhající platné právní úpravě.

První kapitola druhé části bude věnována analýze neloajálního převodu obchodního podílu a zodpovězení otázky, zda pro člena obchodní společnosti plyne z povinnosti loajality povinnost zkoumat, jestli by převodem podílu nemohlo dojít k ohrožení činnosti společnosti. Další dvě kapitoly se budou týkat téhož rozhodnutí Nejvyššího soudu, ovšem z důvodu obsáhlosti obou dílčích témat a rovněž pro zachování přehlednosti považuji za vhodné rozdělit problematiku práva společníka na podíl na zisku a zákazu zneužití hlasovacích práv do dvou oddělených kapitol. V následující kapitole se budu zabývat zákazem konkurence ve společnosti s ručením omezeným, samozřejmě za okolností, kdy tento zákaz byl společenskou smlouvou rozšířen i na společníka, jelikož ze zákona společník zákazu konkurence nepodléhá.

Poslední kapitola se při analýze postavení společníka ve společnosti jako ovládající osoby okrajově dotkne i úpravy podnikatelských seskupení. Ačkoli by si téma podnikatelských seskupení zasloužilo samostatné pojednání, pozornost bude zaměřena pouze na úpravu postavení většinového společníka, jenž jako ovládající osoba uplatňuje ve společnosti svůj vliv. I tento vliv by měl být ve společnosti uplatňován v souladu s povinností loajality, která by měla být příslibem, že společnosti v důsledku ovlivnění nebude způsobena újma. Většina výše zmíněných případů byla vybrána vzhledem k četnosti jejich výskytu v praxi nebo existenci protichůdných názorů vyskytujících se v teorii i judikatuře.

V závěru práce se budu snažit shrnout obecné poznatky, ke kterým jsem dospěla rozbořením jednotlivých případů možného neloajálního chování společníka kapitálové obchodní společnosti. Tomu odpovídá i **cíl této práce**, kterým je snaha poukázat na možnosti aplikace povinné loajality společníka vůči společnosti, ať už to zákon předpokládá či nikoliv, a zhodnotit tímto způsobem opodstatněnost a přínos existence principu loajality vůbec.

1. Povinnost loajality člena kapitálové obchodní společnosti v českém právu

1.1. Právní úprava povinnosti loajality společníka

Pohlížíme-li na vztah obchodní společnosti a jejího člena jako na vztah smluvní, založený společenskou smlouvou¹ nebo stanovami², lze z takového vztahu dovodit práva a povinnosti členů obchodních společností, jež jsou společná smluvním vztahům soukromého práva obecně. Ať už se jedná o zakladatele společnosti, nebo členy společnosti, jenž do společnosti dobrovolně vstoupili v průběhu její existence, přijetím členství ve společnosti přistupuje člen společnosti i ke společenské smlouvě nebo stanovám společnosti a vyjadřuje tak souhlas být jimi vázán a řídit se jejich ustanoveními³.

Práv a povinností členů obchodních společností se tedy budou nutně dotýkat i základní zásady smluvního práva. Obecné kritérium čestného jednání představuje zásada dobré víry, obsažena v civilních kodexech napříč evropskými právními řády. Při výkonu subjektivních práv a povinností nastoluje zásada dobré víry požadavek čestného chování bez zlé vůle a podvodného úmyslu⁴, požadavek usilovat o naplnění cíle a účelu smlouvy a současně brát ohled na práva a oprávněné zájmy druhé smluvní strany. V českém občanském zákoníku našla svoje místo v podobě povinnosti jednat v právním styku poctivě⁵, i když se rozlišování dobré víry a pojmu poctivosti v českém právním řádu setkalo s kritikou⁶. Obecná část občanského zákoníku zahrnuje dále i zásadu zákazu zneužití práva, která výslovně odepírá právní ochranu jednání, jehož obsahem je zneužívající jednání, s čímž souvisí i zákaz těžení z vlastního protiprávního jednání⁷.

---

¹ ustanovení § 146 zákona o obchodních korporacích

² ustanovení § 3 odst. 3 a § 250 zákona o obchodních korporacích

³ ustanovení § 209 odst. 1 zákona o obchodních korporacích

⁴ PELIKÁNOVÁ, PELIKÁN in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8. s. 36

⁵ ustanovení § 6 odst. 1 občanského zákoníku

⁶ PELIKÁNOVÁ, PELIKÁN in op. cit. sub. 4. s. 37.

⁷ ustanovení § 6 odst. 2 občanského zákoníku

Výše uvedené zásady jsou pak pro oblast korporací konkretizovány v ustanovení § 212 občanského zákoníku, podle něhož se členové korporace mají ke korporaci chovat čestně a zachovávat její vnitřní řád. Toto ustanovení je v českém korporacním právu novinkou. Jeho přínos tkví v tom, že povinnost společníka chovat se ke společnosti loajálně už nemusí být dovozována doktrinálně či judikaturou z obecných zásad soukromého práva, a to právě z důvodu, že prostřednictvím ustanovení § 212 byla konečně zakotvena na úrovni zákona. Občanský zákoník tak obchodním společenstvem explicitně nabízí ochranu vůči neloajálním společníkům, kteří nehledě na zájmy společnosti konají nečestně.

Jako jakýsi protipól povinnosti loajality členů korporace obsahuje toto ustanovení rovněž i povinnost společnosti, která nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy. Povinnosti společnosti vůči jejím členům budou ovšem vzhledem k zaměření této práce ponechány stranou.

Kritérium čestného jednání je tedy výslovně vztaženo i na členy obchodních společností, kteří nesmějí zneužívat svých členských práv a musí respektovat a řídit se jak zakladatelským právním jednáním, tak i jinými vnitřními dokumenty společnosti. Takovými dokumenty mohou být například etické kodexy, vnitřní směrnice a další dokumenty bez ohledu na to, zda zákon jejich existenci předvídá nebo nikoliv⁸. V literatuře se pak objevuje i názor, že v aplikační praxi se vnitřním řádem korporace rozumí nejen soubor vnitřních předpisů korporace, ale i zvyklosti, které jsou respektovány v její historické danosti⁹.

V té nejobecnější rovině má povinnost loajality vyjadřovat věrnost společnosti. Eliáš hovoří o povinné loajalitě jako o stálém zřetely a důrazu na zájmy společnosti a zároveň ji považuje za „*umění držet jazyk za zuby tam, kde se to patří*“¹⁰. Podobně podle Černé je loajalita „*oddanost, tedy respekt k zájmům společnosti a uznání (nikoli*

---

⁸ HEJDA, J. *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2013. 784 s. ISBN 978-80-7201-917-5. s. 183.

⁹ DEVEROVÁ, L. in SVEJKOVSKÝ, J.; DEVEROVÁ, L. a kol. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 540. ISBN 978-80-7400-445-2. s. 184.

¹⁰ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. *Kurs obchodního práva: Právnícké osoby jako podnikatelé*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 617 s. ISBN 80-7179-391-4. s. 298.

však absolutní) jejich nadřazenosti individuálním zájmům těch, kdož se na ní tím či oním způsobem účastní¹¹“. Pojem čestného chování, resp. povinnost chovat se čestně, je pak vykládána jako povinnost vykonávat svá práva způsobem, který bere přiměřené ohledy na zájmy společnosti, resp. ostatních členů korporace¹². Člen obchodní společnosti má jednat tak, aby byl dosahován účel korporace stanovený právními předpisy a v jejich mezích zakladatelským právním jednáním, neboli zdržet se všeho, co by dosažení tohoto cíle znemožňovalo nebo ohrožovalo.

Povinnost loajality bude dosahovat jiné intenzity ve společnosti s ručením omezeným, jejímž členy je teoreticky pár společníků, kteří se podílejí na podnikatelské činnosti společnosti a jiné intenzity v akciové společnosti s široce rozptýlenou akcionářskou strukturou. K porušení povinnosti loajality bude mít více příležitostí většinový společník. Dopustit se ho může však i společník minoritní, a to typicky prosazením blokační minority na hlasování valné hromady, v důsledku čehož například nebude přijato důležité rozhodnutí a společnosti vznikne újma.

Rozsáhlé uplatnění přiznává principu loajality Černá¹³, když uvádí, že kromě funkce výkladového pravidla může plnit i funkci regulační a derogační. Povinnost loajality člena obchodní společnosti má skutečně i díky zákonné formulaci, jež není zatížená zbytečnou kasuistikou, komplexní charakter a její aplikace není v podstatě nijak omezená. Princip loajality může tedy nahradit i mezery v zákoně, nebo naopak vyloučit použití ustanovení zákona, které by založilo nespravedlivé uspořádání vztahů.

---

¹¹ ČERNÁ, S. *K některým aspektům zájmu kapitálové společnosti*. In ČERNÁ, Stanislava, ČECH, Petr a kol. *Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: Právo společnosti – ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 303 s. ISBN 978-80-7400-262-5. s. 63.

¹² DVORÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8. s. 653.

¹³ ČERNÁ, S. *Obchodní právo: Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1, str. 186

1.1.1. Princip loajality před rekonstrukcí soukromého práva

Před rekonstrukcí soukromého práva nebyl obecný požadavek výše vymezeného čestného jednání člena obchodní společnosti zakotven na úrovni zákona. Projevy povinnosti loajality společníka vůči společnosti bylo možné nalézt pouze v jednotlivých ustanoveních obchodního zákoníku upravujících konkrétní povinnosti členů obchodních společností. Mezi taková ustanovení patří například ustanovení § 51 obchodního zákoníku vymezující porušení obchodního tajemství, kterého se může dopustit osoba na základě jejího pracovního vztahu ke společnosti nebo na základě jiného vztahu k ní, což může být i vztah společníka ke společnosti¹⁴. Dalšími ustanovení budou ustanovení upravující zneužití menšiny nebo většiny hlasů ve společnosti¹⁵, zákaz konkurence¹⁶, pokud byl společenskou smlouvou vztažen i na společníky nebo případně ovlivňování společnosti v rámci úpravy podnikatelských seskupení¹⁷.

V literatuře se vyskytují názory¹⁸ opírající povinnost loajality právě o ustanovení § 56a obchodního zákoníku, postihující zneužití většiny nebo menšiny hlasů, i když toto ustanovení obsahově povinnosti loajality nedosahuje, jelikož se týká pouze vybraných případů zneužívajícího výkonu práva. Právní vědou byla povinnost loajality člena společnosti dovozena i z ustanovení § 830 starého občanského zákoníku¹⁹, z něž vyplývají povinnosti účastníkům sdružení směřující ke splnění účelu sdružení a povinnost zdržet se jakékoli činnosti, jež by mohla dosažení tohoto účelu znemožnit nebo ztížit²⁰.

Dále lze říci, že se právní věda v zásadě shoduje na pojetí prezentované Černou²¹, která loajalitu vůči společnosti považuje za základní východisko všech povinností akcionáře. „Princip loajality platí obecně v každém soukromoprávním vztahu, tedy i v rámci obchodní společnosti... Princip loajality má značný praktický význam. Je

---

¹⁴ PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k § 51 zák. č. 513/1991 Sb.*, 1.1.2003 ASPI (databáze).

¹⁵ ustanovení § 56a obchodního zákoníku

¹⁶ ustanovení § 84 obchodního zákoníku

¹⁷ ustanovení § 66a až 66d obchodního zákoníku

¹⁸ JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti. Obchodněprávní revue*. 2011, roč. 3, č. 9, s. 264.

¹⁹ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

²⁰ ČECH, P. in DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; KRÍŽ, R.; ČECH, P. *Akciové společnosti*. 7. přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 697 s. ISBN 978-80-7400-404-9. s. 356

²¹ ČERNÁ, S. *Obchodní právo: Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1. s. 185.

výkladovým pravidlem, v jehož rámci je třeba interpretovat jednotlivé dílčí povinnosti akcionáře vůči společnosti. Může plnit i regulační funkci, tedy být obecným pravidlem chování v situacích, které nelze detailně postihnout právní úpravou. Vedle toho může mít i derogační význam. Je tomu tak v případech, kdy sice existuje speciální norma upravující chování společníka, ale její aplikace by vedla k věcně nespravedlivému rozhodnutí odporujícímu právě povinnosti loajality...“ Tento postoj byl potvrzen i soudní judikaturou, jak je rozvedeno níže.

1.1.2. Princip loajality v judikatuře Nejvyššího soudu

S ohledem na zaměření první části této práce se následující řádky budou týkat pouze rozhodnutí Nejvyššího soudu, které byly pro uznání existence principu loajality judikaturou prvními vlaštovkami. V podkapitole č. 1.1.2.1. bude přiblížen obsah a význam rozhodnutí Nejvyššího soudu, jímž byly vymezeny prameny povinností členů obchodních společností. Další podkapitola se pak zaměří na rozhodnutí, ve kterém již Nejvyšší soud potvrdil existenci principu loajality explicitně a přiznal mu charakter výkladového pravidla, v souladu s kterým mají být interpretovány další navazující povinnosti členů obchodních společností.

1.1.2.1. Konkludentní potvrzení existence principu loajality

Poprvé, i když nepřímo, byla možnost aplikace principu povinné loajality společníka vůči společnosti nastíněna v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1007/2005 ze dne 31. ledna 2006. V daném sporu šlo o užívání nebytových prostor jako provozovny společnosti, kde bylo umístěno i sídlo této společnosti, jež měla dva společníky - manžele. Prostory pronajímala společnost společnice na základě nájemní smlouvy uzavřené dne 31. března 1995 s trváním nájmu nejméně do 31. prosince 2007. Už v roce 2001 ovšem došlo k rozporům mezi společníci a druhým společníkem, týkajícím se platnosti nájemní smlouvy, a to, podle odůvodnění soudu, zjevně v souvislosti s rozvodem manželů. Dohody o skončení nájmu dosaženo nebylo a podobně ani o žalobě společnice na vyklizení nemovitosti nebylo v době rozhodování

Nejvyššího soudu pravomocně rozhodnuto. Společnice ovšem začala podnikat kroky k vyklizení prostor provozovny.

Společnice se před Nejvyšším soudem domáhala zrušení předchozích rozhodnutí soudů obou stupňů a vrácení věci Městskému soudu k dalšímu řízení. Soudy totiž rozhodly, že společnice tím, že bránila společnosti v užívání předmětných prostor, porušila své povinnosti společnice ve společnosti a byly tím naplněny i podmínky k jejímu vyloučení ze společnosti podle ustanovení § 149 obchodního zákoníku. Toto ustanovení dává společnosti možnost domáhat se u soudu vyloučení společníka ze společnosti, pokud tento porušuje závažným způsobem své povinnosti. S podáním návrhu soudu musí souhlasit společníci, jejichž vklady představují alespoň jednu polovinu základního kapitálu. Návrhu musí předcházet ještě vyzvání společníka k plnění jeho povinností a písemné upozornění na jeho možné vyloučení ze společnosti.

Namítajíc vady předcházejícího řízení, dovolatelka shledala otázky zásadního významu ve dvou rovinách, a to v rovině vymezení svépomoci společníka vůči jednání společnosti, a dále v rovině pramenů povinnosti společníka vůči společnosti spočívající v otázce, *zda povinnosti společníka ve smyslu ustanovení § 149 obchodního zákoníku jsou konkrétními povinnostmi, vyplývajícími ze společenské smlouvy, ze zákona či z dalších eventuálních listin zavazujících společníka nebo také blíže nespecifikované povinnosti dovozované z funkce společnosti*. Právě v rovině zodpovězení otázky pramenů povinností společníka je shledáván význam předmětného rozhodnutí Nejvyššího soudu²².

Nejvyšší soud se tedy zabýval otázkou, zda mohou povinnosti společníka vyplývat kromě zákona, stanov a jiných „listin“ zavazujících společníka, i z jiných pramenů. Dle soudu „...*takové povinnosti mohou vyplývat též ze zásad, na kterých je postaven obchodní zákoník, z jiných než písemných závazků převzatých společníkem vůči společnosti, popřípadě z jiných právních skutečností*“. Nejvyšší soud se tak ztotožnil se stanoviskem odvolacího soudu a dovolání zamítl.

---

²² ČECH, P. *K (nepsaným) povinnostem společníka společnosti s ručením omezeným aneb potvrzení existence povinnosti loajality společníka v českém právu*. Jurisprudence, 2006, c. 3, s. 67

I když dovolatelka uvedla, že svým jednáním neporušila žádnou povinnost danou zákonem či smlouvou a nepřevzala ani žádnou povinnost zajistit společnosti užívání nebytových prostor, důsledkem konstatace Nejvyššího soudu v tomto konkrétním případě vznikla možnost přezkoumat atributy jednání společnice vůči společnosti v širším kontextu. Soud může takové jednání posoudit s ohledem na obecné povinnosti společnice vyplývající jí z titulu samotné účasti ve společnosti.

Nejvyšší soud se nicméně s vyřešením dané otázky zásadního významu vypořádal velice stroze a nenabídl žádné zdůvodnění svého postoje. Zajímavá je ovšem analýza odvolacího soudu - Vrchního soudu v Praze - jenž vycházel z premisy, že ačkoli společenská smlouva kromě ručení a povinnosti splatit vklad neobsahovala žádné další povinnosti společníků, podpisem společenské smlouvy vyjádřila společnice souhlas s předmětem podnikání společnosti, které bylo prováděno právě v prostorách provozovny společnosti. K tomu Vrchní soud uvedl, že zvyšování zisku, snižování ztrát a další rozvoj společnosti má být cílem nejenom společnosti samotné, ale také cílem jejich společníků. Jednání společnice však směřovalo k vyklizení prostor provozovny společnosti a společnice bránila společnosti v užívání těchto prostor, čímž jednoznačně znemožňovala naplňování cílů společnosti, pro které byla založena.

I když Nejvyšší soud pojmu loajality ve svém rozhodnutí přímo neužil, společnice v posuzovaném případě svým chováním postupovala vůči společnosti zjevně neloajálně a i podle Čecha²³ došlo ke konkludentnímu uznání, resp. potvrzení existence principu loajality. Neloajální povahu jednání společnice vůči společnosti naznačil odvolací soud, když uzavřel, že společnice místo aby přispívala k rozvoji společnosti nebo alespoň umožnila její činnost, opakovaně, resp. soustavně komplikovala a později i znemožnila společnosti užívání nebytových prostor. Nakonec i Nejvyšší soud potvrdil, že v dané věci není určující, že společníci nevyplývala konkrétní povinnost explicitně ze zákona nebo smlouvy, protože zdroj těchto povinností může tkvít i v právních zásadách a jiných skutečnostech. Za daných skutkových okolností případu se zde nabízí podřadit souhrn kroků společnice pod porušení povinnosti loajality společnice vůči společnosti, ke které se zavázala přistoupením ke společenské smlouvě.

---

²³ CECH, P. op. cit. sub. 21, s. 69

1.1.2.2. Výslovné potvrzení existence principu loajality

Explicitně byla Nejvyšším soudem potvrzena povinnost loajality společníka vůči společnosti rozhodnutím sp. zn. 29 Odo 387/2006 ze dne 26. června 2007. Jako východisko povinností společníka ve společnosti soud označil princip loajality a učinil tak přímým odkazem na pojetí povinné loajality prezentované Černou²⁴. Za použití principu loajality pak soud dovodil, že jednou z povinností společníka při převodu obchodního podílu je, aby převodem obchodního podílu nebyla neúměrně a neodůvodněně ohrožena další činnost nebo dokonce existence společnosti, resp. aby právo převést obchodní podíl nebylo společníkem zneužito k obejití jeho povinností.

Rozhodnutí vyvolalo různorodé reakce v souvislosti s otázkou, jaké konkrétní povinnosti tedy společník při převodu svého podílu ve společnosti má a jaké důsledky z toho vznikají pro společnost, případně věřitele a další osoby. Existence principu povinné loajality společníka vůči společnosti však zpochybněna nebyla. Podrobnějšímu rozboru tohoto rozhodnutí bude věnována pozornost v následující části této práce v kontextu neloajálního převodu podílu ve společnosti.

---

²⁴ ČERNÁ, S. op. cit. sub. 20, s. 185.

2. Vybrané případy uplatnění povinnosti loajality

V této části bude věnován prostor konkrétním případům, u nichž povinnost loajality sehraje významnou roli a umožnění nebo odmítnutí její aplikace může mít rozhodující vliv na uspořádání předmětných vztahů. V úvodu jednotlivých kapitol budou v hrubých obrysech vymezeny klíčové pojmy dané kapitoly či relevantní zákonná úprava. Dále pak bude vybrán příklad z praxe Nejvyššího soudu nebo budou předestřeny problematické aspekty daného institutu. Při rozboru jednotlivých situací se budu snažit zohledňovat důsledky možné aplikace principu loajality.

2.1. Neloajální převod podílu ve společnosti s ručením omezeným

V následujícím případě Nejvyšší soud dovodil z principu loajality povinnost společníka počínat si při převodu podílu tak, aby převodem podílu neúměrně a neodůvodněně neohrozil další činnost a existenci společnosti, resp. aby právo převést obchodní podíl nezneužil k obejití svých povinností. Rozhodnutí Nejvyššího soudu se setkalo s vlnou kritiky, vyplývající z nejistoty, kam až mohou sahát důsledky takového výroku Nejvyššího soudu.

2.1.1. Krátce k podílu ve společnosti s ručením omezeným

Podíl společníka v obchodní společnosti obecně zosobňuje vztah mezi obchodní společností a společníkem, jakožto vztah *sui generis*, a je stěžejním prvkem existence veškerých jeho práv a povinností vůči společnosti. Tento zvláštní vztah, jenž se vyznačuje korelací mezi jednáním společníků a činností společnosti a zároveň oddělením majetku společnosti od majetku jejích členů, bývá označován jako vztah společnický neboli členský²⁵.

---

²⁵ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. op. cit. sub. 10, s. 50.

Tradiční zákonná definice chápe podíl jako účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí²⁶. Teorie dále rozlišuje kvalitativní a kvantitativní stránku podílu. Jak bylo naznačeno v předešlém odseku, kvalitativní stránka je charakterizována právy a povinnostmi společníka vyplývajícími z jeho účasti v obchodní společnosti, zatímco kvantitativní stránka představuje rozsah těchto práv a povinností. Po rekodifikaci vznikla společně s možností definovat ve společenské smlouvě různé druhy podílů a s nimi vymezit související práva. Takovým způsobem mohou být některé povinnosti i určitá práva vyloučena. Společenská smlouva může připustit i vznik podílů nepřevoditelných na třetí osoby nebo nepřevoditelných vůbec.

2.1.2. Zákonná úprava převodu podílu ve společnosti s ručením omezeným

Také právní úprava převodu podílu podle obchodního zákoníku²⁷ doznala po rekodifikaci soukromého práva změny a zákon o obchodních korporacích²⁸ nyní upravuje převod podílu s určitými odlišnostmi. Shodné zůstává rozlišení převodu podílu z jednoho společníka na jiného v rámci společnosti a převodu podílu ze společníka na třetí osobu, tedy osobu stojící mimo okruhu společníků společnosti.

Přijaté změny v zákonné úpravě však neřeší otázku, zda může být převod podílu společníka projevem porušení principu loajality. Rovněž v úpravě převodu podílu nenalezneme ani odpověď na otázku, co může být důsledkem případného neloajálního převodu.

Vzhledem k tomu, že zákon o porušení povinnosti loajality v souvislosti s převodem podílu mlčel a mlčí i nyní, dovolím si opominout rozbor právní úpravy a přejdu rovnou k případu, jímž se zabýval Nejvyšší soud.

---

²⁶ ustanovení § 31 zákona o obchodních korporacích

²⁷ ustanovení § 115 a násl. obchodního zákoníku

²⁸ ustanovení § 207 a násl. zákona o obchodních korporacích

2.1.3. Neloajální převod podílu v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

Převod podílu je v oblasti práva obchodních společností běžnou transakcí, která nemusí mít v zásadě žádný podstatný dopad na povahu a fungování společnosti, ať už by byl podíl převáděn na jiného společníka ve společnosti nebo na třetí osobu, tj. osobu, která společníkem není. Mohou ovšem nastat i situace, kdy převod podílu společníka ve společnosti bude mít za následek ohrožení další činnosti nebo dokonce samotné existence společnosti, jak judikoval Nejvyšší soud rozhodnutím, jemuž budou věnovány následující řádky této části.

Povahu neloajálního převodu podílu ve společnosti s ručením omezeným vymezil Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 29 Odo 387/2006 ze dne 26. června 2007. Dovolatelka se v tomto sporu ze svého postavení věřitelky určovací žalobou domáhala určení neplatnosti smlouvy o převodu obchodního podílu dlužníka – společnosti s jediným společníkem, jenž touto smlouvou převedl svůj podíl ve společnosti na obchodní korporaci sídlící na Kypru.

V daném sporu se jak soud první instance, tak i odvolací soud konzistentně s dosavadní judikaturou shodly, že pohledávka věřitelky ze smlouvy o dílo není pohledávkou vůči samotnému společníkovi, nýbrž vůči společnosti jako takové. Věřitelka dle soudů obou instancí dále mylně zaměňovala odpovědnost společníka s odpovědností společnosti, a jelikož nebyla stranou smlouvy o převodu podílu společníka ve společnosti, nebyl dán její právní zájem na určení neplatnosti smlouvy.

Krajský i vrchní soud tedy dospěly k závěru, že převod podílu ve společnosti neměl vliv na právní postavení věřitelky a k ohrožení vymahatelnosti její pohledávky ním nedošlo. Soudy se přitom nevěnovaly skutkovým okolnostem případu, jež nasvědčovaly především tomu, že společnost, jejímž jediným společníkem byl žalovaný, se dostala do ekonomických potíží a společnost, na kterou byl podíl společníka převeden, neměla zájem na dalším pokračování v podnikání společnosti, ve které byl podíl převáděn. Právě tyto skutkové okolnosti však byly zásadní pro konečné rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Nejvyšší soud shledal otázku zásadního právního významu v posouzení, zda má věřitel naléhavý právní zájem na určení neplatnosti smlouvy o převodu podílu společníka ve společnosti na extranea. Již dříve se Nejvyšší soud vyjádřil k aktivní legitimaci k žalobě na určení neplatnosti smlouvy, a to ve prospěch osoby, která není stranou smlouvy²⁹. Taková osoba je k podání žaloby aktivně legitimována, pokud by vyhovění žalobě soudem mohlo mít příznivý dopad na její právní postavení. Opodstatněnost žaloby Nejvyšší soud zkoumal i s přihlédnutím k okolnostem převodu podílu a v této souvislosti zaujal kritické stanovisko vůči přístupu odvolacího soudu, který při posuzování otázky naléhavého právního zájmu věřitelky nevzal v úvahu, že na její právní postavení může mít vliv i to, jak je společnost řízena.

Nejvyšší soud dále vzal za prokázaný nepříznivý ekonomický stav jednočlenné společnosti a snahu společníka vyhnout se svým povinnostem, jež by mu vznikly při případné likvidaci společnosti, resp. prohlášením konkurzu na majetek společnosti, čemu měly dle Nejvyššího soudu nasvědčovat i skutečnosti, že podíl společníka ve společnosti byl převeden bezplatně. Jako příklad povinností jediného společníka navazujících na likvidaci, případně prohlášení konkurzu na majetek společnosti, Nejvyšší soud uvedl včasné rozhodnutí společníka o likvidaci společnosti a poskytování potřebné součinnosti správci konkurzní podstaty.

Nejvyšší soud konečně uzavřel: „za použití principu loajality lze nepochybně dovodit, že jednou z povinností společníka při převodu obchodního podílu je, aby převodem obchodního podílu neúměrně a neodůvodněně neohrozil další činnost a existenci společnosti“. Tímto stanoviskem Nejvyšší soud do značné míry prolomil dosavadní tendence pohlížení na účast společníka ve společnosti vzhledem k jeho (ne)odpovědnosti za závazky společnosti nebo dokonce další existenci společnosti po zamýšleném ukončení účasti společníka ve společnosti.

Je tedy společník povinen zkoumat ekonomickou situaci potenciálního investora, nebo dokonce jeho další úmysly se společností? Konkrétní otázky, které se zde nabízejí, budou zejména: i) jestli, ve kterých případech a v jakém rozsahu bude zapotřebí zkoumat úmysly, ekonomickou situaci nebo jiné aspekty na straně společníka

---

²⁹ v odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 1690/97 ze dne 15. června 1999

převádějíciho svůj podíl; a ii) jestli, ve kterých případech a v jakém rozsahu bude nutno zkoumat úmysly, ekonomickou situaci nebo jiné aspekty na straně nabyvatele podílu.

Formulace, jíž Nejvyšší soud dovozuje povinnost společníka chovat se při převodu svého podílu ve společnosti tak, aby neúměrně a neodůvodněně neohrozil další činnost a existenci společnosti, je v daném případě pochopitelná a pojem neúměrnost i neodůvodněnost lze bez větších potíží konkretizovat. Ovšem v méně vyhocené situaci, kdy úmysly stran smlouvy nebudou tak zjevné, bude pravděpodobně interpretace i následná aplikace těchto pojmů o cosi komplikovanější. Navíc, při poměrování práva věřitele na uspokojení pohledávky s právy společníka ve společnosti, je znatelný jistý příklon Nejvyššího soudu na stranu věřitele, a to na úkor společníka. Dotčena je zejména autonomie vůle společníka nakládat se svým podílem ve společnosti a na to navazující právo ukončit svoji účast ve společnosti a ze společnosti vystoupit.

Věřím, že Nejvyšší soud neměl v úmyslu omezit autonomii vůle společníka při převodu podílu, avšak v odůvodnění daného rozhodnutí lze přece jen vyzorovat jakýsi implicitně vyplývající požadavek vůči společníkovi zkoumat věrohodnost osoby, na kterou hodlá svůj podíl převést. Nelze tudíž jinak než konstatovat, že prostor pro zodpovězení těchto otázek, jež rozvířily vody právní teorie i praxe, Nejvyšší soud nevyužil.

V argumentaci Nejvyššího soudu chybí rovněž zohlednění, že společník převádějíci podíl ve společnosti zastával zároveň funkci jejího jednatele. Odepřít možnost společníkovi prodat svůj podíl ve společnosti ve chvíli kdy to s ohledem na své ekonomické zájmy bude považovat za vhodné, by znamenalo popření základního smyslu kapitálových obchodních společností. Naproti tomu povinnost loajality jednatele má v porovnání povinnosti loajality společníka zcela jiné rozměry.

Povinnost loajality jednatele je teorií považována za součást péče řádného hospodáře³⁰ a projevuje se v povinnosti jednatele upřednostnit zájmy společnosti před zájmy jiných členů společnosti, třetích osob nebo i před zájmy vlastními a jednat ve

---

³⁰ ustanovení § 135 odst. 2 obchodního zákoníku, obdobně ustanovení § 159 odst. 1 a odst. 3 zákona o obchodních korporacích

prospěch společnosti³¹. Porušení povinnosti vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře, by mohlo vést ke vzniku odpovědnosti za škodu společnosti způsobenou a ručení za závazky společnosti, jestliže věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost a odpovědný jednatel vzniklou škodu neuhradil. Toto ručení zaniká až uhrazením škody. Změna v postavení společníka ve společnosti nebo i ukončení jeho účasti ve společnosti na tyto jeho deliktní závazky nemají vliv.

Věřitelka se mohla domoci dlužného plnění i za použití ustanovení insolvenčního zákona. Jednateli, jakožto statutárnímu orgánu společnosti, z ustanovení § 98 odst. 2 vyplývá povinnost podat insolvenční návrh v případě, že je společnost v úpadku. Pokud insolvenční návrh nepodá, podle ustanovení § 99 odst. 1 odpovídá věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti. V současnosti podobné možnosti poskytuje i zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 62. Ten předpokládá povinnost členů orgánů společnosti vydat prospěch, jež od společnosti obdrželi za poslední dva roky od právní moci rozhodnutí o úpadku, pokud v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili vše potřebné a rozumně předpokladatelné k odvrácení hrozícího úpadku.

Důvody pro určení neplatnosti smlouvy o převodu podílu by v krajním případě bylo možné čerpat z ustanovení § 39 starého občanského zákoníku³², které stanovovalo neplatnost právního úkonu, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům. Převod podílu s úmyslem vyhnout se povinností by tak bylo kvalifikováno jako jednání v rozporu s dobrými mravy, případně i obcházení zákona.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu za tak extrémních skutkových okolností považují za legitimní. Byla tímto ovšem založena nejistota v pojmání, jaké okolnosti převodu podílu ve společnosti jsou ještě v mezích principu loajality a které už tyto meze

---

³¹ např. DĚDIČ, J. in Dědič, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. Díl III. Praha: POLYGON, 2002, ISBN 80-7273-071-1. str. 2417; ŠTENGLOVÁ, I. in Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M. *Obchodní zákoník, komentář*. 11. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, ISBN 80-7179-487-2. str. 745; ČERNÁ, S. op. cit. sub. 20, s. 244; ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce, 2007, č. 3, od s. 4; BEJČEK, J. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 614 a 615.

³² jeho ekvivalent je obsažen v ustanovení § 580 občanského zákoníku

překračují a případně zakládají neplatnost takové smlouvy o převodu podílu. Je pravda, že se obavy hrozící záplavy šikanujících žalob na určení neplatnosti smlouvy o převodu podílu nenaplnily, domnívám se však, že Nejvyšší soud mohl v odůvodnění rozhodnutí nabídnout rozsáhlejší analýzu problému neloajálního převodu podílu, zejména s důrazem na distinkci každého jednotlivého případu v závislosti na jeho skutkových okolnostech. Dále mohl Nejvyšší soud uvést, z jakých důvodů nepřihlédl k možnostem, jež poskytovaly obchodní i občanský zákoník, případně i insolvenční zákon.

Kdyby se Nejvyšší soud s předpoklady porušení principu loajality při převodu podílu společníka vypořádal v odůvodnění o něco důkladněji, mohl předejít vzniku právní nejistoty mezi stranami smlouvy o převodu podílu, a to jak do budoucna, tak i zpětně a využít možnost žádané interpretace konkrétních projevů principu loajality v právu kapitálových obchodních společností.

2.2. Obchodní tajemství a právo na informace společníka ve společnosti s ručením omezeným

Právo společníka na informace není bezmezné a jeho limitům se bude věnovat i tato kapitola. Příklad bude opět čerpán z judikatury Nejvyššího soudu, který rozhodoval o možnostech zpřístupnit společníkovi obchodní tajemství v rámci jeho práva na informace. Na to pak naváže i otázka povinnosti mlčenlivosti a tedy i loajality vůči společnosti.

2.2.1. Právo na informace a obchodní tajemství ve zkratce

Právo společníka společnosti s ručením omezeným na informace představuje jedno ze základních nemajetkových práv společníka, které je klíčové pro uplatňování dalších jeho práv, jakož i plnění povinností v souladu s právními předpisy i

společenskou smlouvou společnosti³³. Společník se prostřednictvím výkonu práva na informace může podílet na řízení a kontrole chodu společnosti. Právě garance práva na informace dává společníkovi ve společnosti také možnost sledovat osud jeho investice, v důsledku čehož bývá toto právo subsumováno zároveň i pod práva majetková³⁴. Je klíčovým předpokladem pro to, aby se společník mohl informovaně rozhodovat a náležitě pak vykonávat svá hlasovací práva na valné hromadě.

Společník má ze zákona³⁵ právo požadovat informace od jednatelů společnosti, nahlížet do dokladů společnosti na valné hromadě i mimo ní. Došlo tak k posunu od někdejší úpravy práva na informace obsažené v obchodním zákoníku, která ačkoli domáhání se příslušných informací mimo valnou hromadu nezakazovala, výslovně však poskytovala společníkovi možnost domáhat se příslušných informací pouze na valné hromadě³⁶. Právo na informace bylo v obchodním zákoníku obsaženo v rámci úpravy práv týkajících se řízení společnosti a kontroly její činnosti na valné hromadě, zatímco formulace v zákoně o obchodních korporacích se úpravě práva na informace věnuje o něco pečlivěji.

Výrazným posunem je znění ustanovení § 155 zákona o obchodních korporacích, které předpokládá vázanost společníka mlčenlivostí³⁷. Formulace tohoto ustanovení totiž přiznává právo na informace i zástupci společníka, bude-li zavázán alespoň ke stejné mlčenlivosti jako společník. Předchozí zákonná úprava povinnost zachovávat mlčenlivost u společníka společnosti s ručením omezeným výslovně nevyžadovala. Její existence byla judikaturou dovozena z principu loajality. Zvláštností je, že zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 155 výslovně počítá s povinnou mlčenlivostí společníka, neobsahuje však žádnou definici této povinnosti a není uvedena ani v rámci výčtu jiných povinností členů obchodních společností. Pokud není povinnost mlčenlivosti společníka zakotvena přímo ve společenské smlouvě, lze ji opět v návaznosti na ustanovení § 212 dovést z povinnosti loajality. Zdůrazňujíc smluvní

---

³³ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-451-0. s. 728

³⁴ POKORNÁ op. cit. sub. 30, s. 1525

³⁵ ustanovení § 155 a § 156 zákona o obchodních korporacích

³⁶ ustanovení § 122 odst. 2 obchodního zákoníku

³⁷ znění části ustanovení: „...to platí obdobně pro společníkova zástupce, bude-li zavázán alespoň ke stejné mlčenlivosti jako společník a společnosti tuto skutečnost doloží.“

charakter vztahu společníka a společnosti, lze pak povinnost mlčenlivosti dovodit i z ustanovení § 1730 odst. 2 občanského zákoníku³⁸, jak poukazují i někteří autoři³⁹.

Právo společníka na informace není bezmezné a je omezeno možností jednatele poskytnutí informace odmítnout. Jednatel společnosti je oprávněn odmítnout poskytnutí informací společníkovi, jedná-li se o utajovanou informaci podle zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností, anebo v případě, že je požadovaná informace veřejně dostupnou informací. Taková úprava má zjevně za cíl zamezit možnému šikanujícímu výkonu práva společníky za okolností, kdy by se tito domáhali sdělení informací, jež jsou volně dostupné například ve veřejných rejstřících.

Ani po rekonstrukci však nebyla na úrovni zákona vyřešena otázka, zda je jednatel povinen poskytovat společníkovi informace, jež jsou předmětem obchodního tajemství. Teorie se shodla pouze na tom, že tato otázka je problematická, no definitivní závěr přijat nebyl⁴⁰. Navíc z povahy věci nelze vyslovit generální pravidlo pro veškeré společnosti s ručením omezeným⁴¹. Rozdílně by se mělo přistupovat ke společnostem s omezeným počtem společníků, kteří se sami podílejí na podnikání společnosti a informace, jež jsou předmětem obchodního tajemství, jim s největší pravděpodobností již budou známy a ke společnostem s větším počtem společníků, kteří její řízení svěřili profesionálnímu vedení.

Znaky obchodního tajemství jsou nyní vymezeny ustanovením § 504 občanského zákoníku, jako skutečnosti konkurenčně významné, určitelné, ocenitelné a v příslušných obchodních kruzích běžně nedostupné, které souvisejí se závodem a jejichž vlastník zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem jejich utajení. Aby se jednalo o obchodní tajemství, musí být tyto znaky naplněny kumulativně. Dle důvodové

---

³⁸ znění ustanovení: „Získá-li strana při jednání o smlouvě o druhé straně důvěrný údaj nebo sdělení, dbá, aby nebyly zneužity, nebo aby nedošlo k jejich prozrazení bez zákonného důvodu. Poruší-li tuto povinnost a obohatí-li se tím, vydá druhé straně to, o č se obohatila.“

³⁹ HAVEL in, ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1008 s., s. 298

⁴⁰ např. ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S.; TOMSA, M. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xxii, str. 1447. ISBN 978-80-7400-354-7, s. 417; DĚDIČ, J.: *Obchodní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, s. 851-1743. ISBN 80-7273-071-1, s. 1084; HAVEL in, Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1008 s., s. 299.

⁴¹ POKORNÁ, J. in Balabán, P. a kol. *Komentář k Zákonu Obchodní zákoník (513/1991 Sb.)* - § 122. 1.8. 2009: ASPI [databáze]

zprávy k občanskému zákoníku došlo po rekodifikaci pouze k zobecnění a odstranění nežádoucí kazuistiky původní úpravy v obchodním zákoníku.

2.2.2. Právo na informace v rozhodnutí Nejvyššího soudu

Otázkou, zda společníkovi svěřovat obchodní tajemství se již zabýval i Nejvyšší soud. V usnesení sp. zn. 29 Cdo 3704/2009 ze dne 22. února 2011 vyjádřil nesouhlas se závěrem odvolacího soudu o tom, že společník nemá právo na informace, které jsou obsahem obchodního tajemství. Odvolací soud svůj závěr podložil presumpcí vyzrazení obchodního tajemství společníkem, jenž podle soudu není vázán povinností mlčenlivosti, tudíž není na místě zahrnout pod právo společníka na informace i obchodní tajemství. Zákon by totiž ukládal jednateli povinnost poskytnout společníkovi informace tvořící obchodní tajemství a riskovat tak jejich prozrazení a případně i z toho vyplývající možnost vzniku újmy společnosti.

Nejvyšší soud k tomu uvedl, že úprava v obchodním zákoníku výslovně odepírá akcionářům právo na informace tvořící obchodní tajemství, ovšem žádné takové omezení v případě společníků společnosti s ručením omezeným neexistuje. Opodstatněnost této rozdílnosti v úpravě je možné dovodit z povahy akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným, kdy společnost s ručením omezeným vykazuje na rozdíl od akciové společnosti i prvky osobních společností⁴². Tato skutečnost zastřešuje nutnost dívat se na společnost s ručením omezeným z jiného uhlu pohledu než na akciovou společnost, na kterou jsou akcionáři navázáni typicky vazbami čistě kapitálovými.

Stanovisku odvolacího soudu Nejvyšší soud tedy oponoval zněním v dané době platné zákonné úpravy, a to úvahou vycházející z předpokladu, že obchodní zákoník⁴³ v úpravě akciové společnosti vylučuje poskytnutí informací, jež tvoří obsah obchodního tajemství akcionářům, zatímco ohledně společníků společnosti s ručením omezeným

---

⁴² Např. PELIKÁNOVÁ, I.; ČERNÁ, S.: *Obchodní právo*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 545 s. ISBN 80-7357-149-8, s. 381; HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, P. et. al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck: 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3, s. 297.

⁴³ ustanovení § 180 odst. 4 obchodního zákoníku

takovou úpravu neobsahuje. Nejvyšší soud tedy dovodil, že „*upravuje-li pak obchodní zákoník v ustanovení § 122 právo na informace a zpřístupnění dokumentů bez jakéhokoli omezení, nelze z toho než dovodit, že toto právo se vztahuje i na skutečnosti tvořící obchodní tajemství*“.

Podobně i současná zákonná úprava je vyhraněna přísněji vůči právům na informace akcionářů oproti společníkům ve společnosti s ručením omezeným. Zákon o obchodních korporacích hovoří v případě akcionářů o právu na vysvětlení, jež jsou akcionáři oprávněni požadovat na valné hromadě⁴⁴. Aby se opět zabránilo šikanujícímu výkonu tohoto práva, akcionáři nemohou požadovat jakákoli vysvětlení, ale pouze taková, která jsou potřebná pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu nebo pro výkon akcionářských práv akcionářů na valné hromadě.

Poskytnutí vysvětlení může být dále zcela či z části odmítnuto, pokud by mohlo přivodit společnosti újmu, jde o vnitřní informaci nebo utajovanou informaci podle jiného právního předpisu, nebo je požadované vysvětlení veřejně dostupné⁴⁵. Informacemi, jejichž poskytnutí by mohlo společnosti přivodit újmu, budou zpravidla informace tvořící obchodní tajemství, které by mohly dát výhodu konkurenci a znevýhodnit tak postavení společnosti. I platná právní úprava tedy umožňuje, neboli s ohledem na povinnost péče řádného hospodáře i zakazuje, poskytovat informace, jež jsou obsahem obchodního tajemství. Rozdílnost v úpravě práva na informace akcionářů a společníku společnosti s ručením omezeným přetrvává i v platné právní úpravě. Otázka, zda společníkům svěřovat obchodní tajemství, nebyla ani po rekodifikaci zákonem zodpovězena, použitelnost předmětného rozhodnutí Nejvyššího soudu je tedy stále aktuální.

Ke stanovisku odvolacího soudu o neexistenci zákonné povinnosti mlčenlivosti společníka společnosti s ručením omezeným se Nejvyšší soud vyjádřil nesouhlasně. Prvně připomíná, že porušení obchodního tajemství se může dopustit i společník. Obchodní zákoník v definici porušení obchodního tajemství vymezoval osoby, jež by mohly být odpovědné za porušení obchodního tajemství, a to jako osoby, kterým bylo obchodní tajemství svěřeno nebo jinak zpřístupněno na základě jejich pracovního

---

⁴⁴ ustanovení § 357 a násl. zákona o obchodních korporacích

⁴⁵ ustanovení § 359 zákona o obchodních korporacích

vztahu k soutěžiteli nebo na základě jiného vztahu k němu, popřípadě v rámci výkonu funkce, k níž byly soudem nebo jiným orgánem povolány⁴⁶. Jiný vztah k soutěžiteli je chápán velice široce a může ním být i vztah příbuzenský, smluvní jakož i vztah společníka ke společnosti⁴⁷. Tato úprava byla po rekodifikaci převzata občanským zákoníkem⁴⁸.

V neposlední řadě pak Nejvyšší soud poukázal na skutečnost, že povinnost mlčenlivosti společníka přece nemusí vyplývat pouze explicitně ze zákona. Pokud na povinnost mlčenlivosti nepamatovala ani společenská smlouva, opět zde nastupuje korektiv principu loajality, na který má navazovat i povinnost mlčenlivosti a další povinnosti korespondující s čestným jednáním společníka vůči společnosti.

S tímto postojem se obecně ztotožňuje i doktrína⁴⁹ a po rekodifikaci i znění ustanovení § 212 občanského zákoníku, jež je definicí pojmu korporální loajality a zakotvuje klíčovou povinnost společníka chovat se ke společnosti čestně a dodržovat její vnitřní řád. Domnívám se, že i když ani v platné právní úpravě nenalezneme výslovně povinnost mlčenlivosti uloženou společníkovi, povinnost chovat se vůči společnosti čestně je dostatečným základem pro vyvození odpovědnosti z jednání společníka, jímž by porušil obchodní tajemství.

Nejvyšší soud se v předmětném rozhodnutí, jemuž je věnována tato kapitola, zabýval i povinností společnosti umožnit společníkovi nahlížet do jejích dokumentů v souladu s ustanovením obchodního zákoníku⁵⁰, jak v současnosti stanovuje taktéž zákon o obchodních korporacích⁵¹. Prostřednictvím práva společníka nahlížet do dokumentů společnosti, může společník kontrolovat údaje v nich obsažené a tím kontrolovat i činnost společnosti.

---

⁴⁶ ustanovení § 51 obchodního zákoníku

⁴⁷ PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. sub. 13. § 51

⁴⁸ ustanovení § 2985 občanského zákoníku

⁴⁹ např. DVORÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství ASPI - Wolters Kluwer, 2008. s. 171 – 172; ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVORÁK, T. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 206; ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 297; DĚDÍČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P.: *Akciové společnosti*. 7., přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 357

⁵⁰ ustanovení § 122 odst. 2 obchodního zákoníku

⁵¹ ustanovení § 155 zákona o obchodních korporacích

Podle Nejvyššího soudu nelze toto právo omezit požadavkem přesného vymezení požadovaných listin, o nichž společník ví, že existují. Takový požadavek by byl zcela nelogický a docházelo by tak k odepírání práva na informace i kontrolu chodu společnosti společníkem. Společník je tedy oprávněn domáhat se například toho, „*aby mu společnost umožnila nahlédnout do všech smluv, které uzavřela v určitém období s hodnotou plnění vyšší než 100.000,- Kč apod*“. Argument vágnosti takové žádosti společníka zde není opodstatněný, jelikož požadované dokumenty jsou vymezené dostatečně k tomu, aby případné rozhodnutí, kterým by mu soud právo k nahlížení přiznal, bylo vykonatelné.

Dalším problémem nahlížení do dokladů společnosti je pořizování jejich kopií. Pokud má společník zájem pořídit si prosté kopie dokladů, může tak učinit vlastním vhodným technickým prostředkem, avšak v případě, že takovým prostředkem disponuje společnost v prostorách, kde k nahlížení do dokladů společnosti dochází, je společník oprávněn těchto prostředků využít. Pořizování kopií si společník zajišťuje na vlastní náklady, jelikož z ustanovení zákona nevyplývá společnosti žádná povinnost tyto náklady hradit. Povinnosti společnosti odpovídající právu společníka nahlížet do jejich dokladů společnost splní již zpřístupněním těchto dokladů. Pořizování kopií určitých listin je pak v dispozici společníka.

Podobná pravidla platí i v případě, že se společník rozhodne pořídit si ověřené kopie vybraných listin. Nejvyšší soud přitom vycházel z předchozí praxe⁵² a zopakoval, že společnost není povinna společníkovi dočasně doklady vydat. Společník si tudíž ověřování kopií musí zajistit sám a přímo v místě, kde mu bylo nahlížení do dokladů společnosti umožněno.

Vhledem k aktuální právní úpravě práva společníka na informace a úpravě obchodního tajemství lze rozhodnutí Nejvyššího soudu aplikovat i na současné vztahy mezi společností a společníkem, i když teorie definitivní stanovisko k popsáným problémům nezaujala. Nesouhlasný názor chápe povinnost jednatele zajišťovat utajení citlivých informací jako povinnost chránit tyto skutečnosti před třetími osobami i před

---

⁵² z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 886/2002 ze dne 17. prosince 2002: „*určuje-li obchodní zákoník v § 675, že je tichý společník oprávněn nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů týkajících se podnikání, na němž se účastní, nezahrnuje tomu odpovídající povinnost podnikatele povinnosti tyto doklady (tj. jejich originály) vydat na určitou dobu tichému společníku*“.

členy společnosti⁵³. Vlastníkem obchodního tajemství ve smyslu ustanovení § 504 občanského zákoníku⁵⁴ je totiž společnost, ne však společník.

Závěry soudu týkající se práva společníka nahlížet do dokladů společnosti jsou z mého pohledu legitimní a protichůdným stanoviskem by byl překročen rozsah příslušného ustanovení zákona – z povinnosti umožnit nahlížení do dokladů společnosti by rázem vznikla povinnost doklady společníkovi vydat. Statutární orgán společnosti je navíc vázán péčí řádného hospodáře a je odpovědný i za to, aby informace, jež by mohly společnost určitým způsobem poškodit, nebyly zpřístupněny třetím osobám nebo jisté, zda by jednatel nemohl být shledán odpovědným za prozrazení utajovaných informací, k němuž došlo vydáním dokladů společnosti společníkovi. Zejména tak v situaci, kdy zákon počítá pouze s povinností společnosti umožnit společníkovi do dokladů společnosti nahlížet. Formulace příslušného ustanovení je dle mého mínění jasná a odpovídá jí i přístup Nejvyššího soudu.

Práva společníka účastnit se na řízení a kontrole společnosti je nicméně nutné poměřovat se zájmy společnosti. K podobnému závěru se přiklání i část literatury⁵⁵, a to výkladem zdůrazňujícím nezbytnost individuálního přístupu a odlišení takových skutečností, jejichž zpřístupnění společníkovi by bylo pro společnost nežádoucí. Představme si například situaci, kdy společník požaduje zpřístupnění konkurenčně významné informace s úmyslem způsobit společnosti újmu zveřejněním této informace a jednatel o tomto úmyslu společníka ví. Zákon jednateli ukládá vyhovět žádosti společníka. Společník, vázán minimálně povinností mlčenlivosti, by sice odpovídal za případnou vzniklou újmu, ale pro společnost je zjevně výhodnější pokud ke vzniku žádné újmy vůbec nedojde. Předpokládajíc, že jednatel odepře poskytnutí předmětné informace a společník se bude jejího poskytnutí domáhat u soudu, bude soud poměřovat právo společníka na informace se zájmy společnosti. V případě, že se prokáže úmysl společníka poškodit společnost, měl by soud rozhodnout ve prospěch společnosti a tedy i rozhodnutí jednatele.

---

⁵³ HAVEL, B. op. cit. sub. 36, s. 299

⁵⁴ znění ustanovení: „*Obchodní tajemství tvoří ... skutečnosti, ...jejichž vlastník zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem jejich utajení*“.

⁵⁵ LOCHMANOVÁ in op. cit. sub. 30., s. 432-433.

Odmítnutím poskytnutí dané informace se jednatel zachová v souladu s předpoklady péče řádného hospodáře, místo zájmu společníka upřednostní zájem společnosti jako celku a předejde tak neloajálnímu jednání společníka, jež by společnosti způsobilo újmu. Jelikož je ustanovení zákona určující případy, kdy lze poskytnutí informací společníkovi odmítnout, poněkud strohé, považuji za důležité nahradit jej výkladem za použití principu loajality a individuálním přístupem soudů v praxi.

2.3. Právo akcionáře podílet se na zisku akciové společnosti

Po vymezení klíčových pojmů se tato kapitola bude věnovat kontroverznímu rozhodnutí Nejvyššího soudu, které značným způsobem zasáhlo do možností společnosti upravit si způsob rozdělení zisku podle toho, jak uzná za vhodné. Aplikace principu loajality zde opět sehraje důležitou roli.

2.3.1. Krátce k pojmu zisk a právu akcionáře na podíl na zisku

Zisk v praxi představuje motivaci vzniku obchodních společností a je účelem a cílem jejich podnikatelské činnosti. Zákon definici zisku nepodává. Z účetního hlediska je zisk zjednodušeně kladný výsledek hospodaření společnosti zjištěný z účetní závěrky jako rozdíl nákladů a výnosů společnosti za konkrétní účetní období. Zajímavé je, že tento hospodářský výsledek je sice v průběhu daného období kvantifikovatelný, nelze ale z povahy věci spolehlivě určit, zda s takovým výsledkem nejsou spojeny další pohledávky (zpravidla právo na budoucí výnos) nebo závazky. Zjišťování výsledku hospodaření z účetních výkazů společnosti tedy může reziduální výsledek hospodaření v určitém rozsahu zkreslit. Může také nastat i situace, kdy reziduální výsledek hospodaření je záporný, ale přesto byl společníkům vyplacen podíl na zisku, typicky v případech, kdy je obchodní společnost v úpadku⁵⁶.

---

⁵⁶ ŠTENGLOVÁ, I. op. cit. sub. 36, s. 74

Předmětem zájmu této kapitoly však není konstrukce zisku, ale především právo akcionáře na podíl na zisku společnosti, resp. dividendu, poměřované se zájmy společnosti. Po schválení hospodářského výsledku a rozhodnutí o rozdělení zisku a určení části zisku k rozdělení nejvyšším orgánem společnosti⁵⁷ se ke slovu dostává statutární orgán společnosti. Ten rozhoduje o výplatě podílu na zisku a konkrétní výši částky, která má připadnout oprávněnému. Společnost v tomto procesu musí nalézt jakousi rovnováhu mezi zájmy společnosti, členů orgánů společnosti, akcionářů i dalších osob.

Zájem akcionáře bude zpravidla korespondovat s právem na podíl na zisku. Od práva na podíl na zisku je nutno odlišit samotný podíl na zisku. Právo na podíl na zisku obecně vzniká akcionáři již nabytím podílu v obchodní společnosti, kdežto podíl na zisku vzniká přijetím rozhodnutí o rozdělení zisku příslušným orgánem obchodní společnosti. Nabytí účasti na akciové společnosti je z pohledu akcionáře investicí, od které oprávněně očekává zhodnocení, přičemž dividendu je často jediným výnosem z dané investice.

Dosažení zisku je určitě rovněž cílem akciové společnosti, nicméně jejími zájmy budou nezbytně také realizace předmětu podnikání, případně s tím související další investice nebo převedení zisku do účelových fondů. Jelikož průnikem takto charakterizovaných zájmů je zejména zisk, zájmy jednotlivých osob by si standardně nemusely odporovat. Právě střetu těchto zájmů budou věnovány následující řádky.

2.3.2. Dividendy a tantiémy v rozhodnutí Nejvyššího soudu

Spor vyplývající z kolize zájmů akcionářů a zájmů členů představenstva a dozorčí rady společnosti byl předložen Nejvyššímu soudu, jenž usnesením sp. zn. 29 Cdo 1326/2009 rozhodl ve věci dne 25. 2. 2010. Spornou byla situace, kdy v akciové společnosti došlo k rozdělení zisku a to způsobem, jenž dle jednoho z akcionářů výrazně preferoval členy představenstva a dozorčí rady společnosti na úkor akcionářů.

---

⁵⁷ ustanovení § 178 odst. 1, § 187 odst. 1 písm. f) a ustanovení § 192 odst. 1 obchodního zákoníku

Valná hromada schválila návrh představenstva, dle něhož ze zisku společnosti byla část přidělena do rezervního fondu, část do sociálního fondu a další část byla navržena k výplatě tantiém členům představenstva a dozorčí rady. Zbytek zisku byl převeden do nerozděleného zisku minulých let k použití na další rozvoj společnosti.

Danému sporu se věnoval Holejšovský⁵⁸ ještě před tím, než ve věci rozhodl Nejvyšší soud a rozhodnutí odvolacího soudu podrobil značné kritice. Pro posouzení platnosti napadeného usnesení valné hromady si odvolací soud vytyčil dvě stěžejní otázky: první - zda za podmínek když společnost, která v několika letech po sobě dosahuje zisk, nevyplácí svým akcionářům podíl na zisku společnosti, ač tomu nebrání žádné překážky, dochází k porušení zákona, a druhou - co zahrnout pod pojem „zisk schválený k rozdělení“ ve smyslu ustanovení § 178 odst. 1 obchodního zákoníku a zda je výplata tantiém nějak provázána s výplatou dividend.

Definice pojmu „zisk schválený k rozdělení“ byla vyřešena zákonným ustanovením § 178 odst. 6 obchodního zákoníku vymezujícím, že ziskem určeným k rozdělení je zisk za aktuální účetní období (zvýšený nerozdělený zisk z minulých let a fondy vytvořené ze zisku), snížený o povinný příděl do rezervního fondu, případně o příděl do ostatních fondů zřízených dobrovolně společnostmi a vytvářených ze zisku a o neuhrazené ztráty z minulých let.

Pokud jde o vztah mezi tantiémou a podílem na zisku vzhledem k stanovenému zisku k rozdělení, odvolací soud shodně jako později i Nejvyšší soud, potvrdil nesoulad s právem, jenž vznikl v důsledku schválení zisku k rozdělení valnou hromadou a stanovení výplaty tantiém pro členy představenstva a dozorčí rady společnosti bez toho, aby byly stanoveny také dividendy pro akcionáře společnosti. Jazykovým výkladem příslušného ustanovení zákona⁵⁹ dospěly oba soudy k závěru, že „zisk může být rozhodnutím valné hromady stanoven k rozdělení mezi akcionáře celý, nebo může být rozhodnuto, že jeho část připadne na dividendy pro akcionáře společnosti a zbývající část na tantiémy pro členy orgánů společnosti“. Při rozdělování zisku má být před nároky členů orgánů upřednostněno právo společníka na podíl na zisku. K takovému

---

⁵⁸ HOLEJŠOVSKÝ, J.: *Vztah práva akcionáře na dividendu k rozhodování o použití zisku akciové společnosti*, Právní rozhledy 3/2010, s. 86

⁵⁹ ustanovení § 178 obchodního zákoníku

názoru se přiklání i Holejšovský a odůvodňuje jej zvláštním postavením akcionářů jakožto majetkových podílníků, kteří do společnosti vložili určitou investici, zatímco členové orgánu společnosti jsou k ní toliko ve funkčním vztahu.

Se zbylými otázkami se Nejvyšší soud vypořádal se zřetelem k zákonné premise, že ke vzniku práva na výplatu dividendy dochází pouze tehdy, pokud tak valná hromada při splnění všech zákonných podmínek rozhodne. Holejšovský v této souvislosti poukazuje na to, že pokud valná hromada - i když bezdůvodně – rozdělení dividend neschválí, dotčený akcionář nemá k dispozici žádný prostředek pro uplatnění jeho esenciálního akcionářského práva, tj. práva na podíl na zisku. Takový přístup zakládá dle Holejšovského výraznou diskrepanci mezi smyslem existence akciové společnosti a legitimními očekáváními akcionářů na straně jedné a právním stavem na straně druhé.

Za výše popsaných podmínek by bylo také namístě pečlivě přezkoumat stávající situaci v širším kontextu. V řešeném případě se zejména zaměřit na zájmy většinových akcionářů, kteří byli zároveň členy představenstva. Zájmy většinových akcionářů mohou být zcela opodstatněné a v souladu se zákonem, jako např. posílení kapitálové přiměřenosti společnosti, posílení jejího cash flow, odložení podstatné části zisku na tzv. „horší časy“, resp. pro případ krize. Avšak mohou mít za cíl i demotivovat menšinové akcionáře v dalším setrvání ve společnosti, a tím je přimět k prodeji jejich akcií⁶⁰.

Protichůdnou argumentaci nabízí Pihera⁶¹ o pár let později. Zcela opačný názor zastává vůči stanovisku Nejvyššího soudu, že pokud valná hromada schválí část zisku k rozdělení, musí být předně rozdělena mezi akcionáře, což podle Nejvyššího soudu plyne „zcela zřejmě“ z ustanovení § 178 odst. 1 obchodního zákoníku. Ustanovení zakotvuje právo akcionáře na podíl na zisku společnosti (dividendu), který valná hromada podle hospodářského výsledku schválila k rozdělení. Podle Pihery z tohoto ustanovení vyplývá pouze to, „...*jak se mají jednotliví akcionáři podílet na zisku určeném k rozdělení podle prvního rozhodnutí, nikoli to, že tento zisk jim musí být vyplacen, nebo že jim má být vyplacena jeho větší část*“⁶².

---

⁶⁰ HOLEJŠOVSKÝ, J., op. cit. sub 55, s. 93

⁶¹ PIHERA, V. *K obecným limitům akcionářských práv*, Právní rozhledy 10/2007, s. 290

⁶² PIHERA, V., op. cit. sub 58, s. 295.

Osobně formulaci zákona chápu rovněž spíše ve smyslu, že zákon v první řadě předpokládá schválení zisku k rozdělení a akcionáři pak přiznává právo podílet se na tomto zisku. Přiznání tohoto práva ovšem nespojuje s žádnou povinností schválit a vyplatit akcionářům podíl na zisku, nebo upřednostnit dividendy před tantiémami či jiným způsobem rozdělení zisku.

Dále druhý odstavec ustanovení 178 obchodního zákoníku zakazuje společnosti rozdělovat zisk mezi akcionáře ve vybraných případech, kdy je zřejmé, že má společnost finanční problémy. Zákon tudíž pamatuje na situace, ve kterých by mohlo vyplácení dividend akcionářům být pro společnost likvidační. Výslovně je zde upřednostněn zájem společnosti jako celku před zájmy akcionářů, jimž by mohlo nejvíc vyhovovat vyplacení jejich dividend bez ohledu na stav společnosti. Přitom ovšem nevylučují existenci i takových akcionářů, jenž před výplatou svých dividend upřednostní raději investice do rozvoje společnosti a ztotožní se tak se zájmem společnosti.

Možné rozpory mezi akcionáři se projeví na valné hromadě, na které se schvaluje zisk k rozdělení. V případě, že by valná hromada schválila takové rozdělení zisku, jež by na existenci a činnost společnosti mělo neblahý vliv, aplikací principu loajality by bylo možné takové rozhodnutí napadnout. Pro případ, kdy společnost nepřistoupí k rozdělování zisku, ale ponechá si ho například s úmyslem dále investovat, Pihera⁶³ podotýká, že „zisk nevyplacený coby dividenda není pro akcionáře ztracený, ale jemu odpovídající aktiva zvyšují hodnotu společnosti a tím i hodnotu akcií“. Dále uvádí i příklad, kdy sice společnost dosáhla zisku, ale nemá k dispozici dostatek prostředků pro výplatu dividend, tudíž ke schválení dividend nedojde. Pro společnost je tedy nejprospěšnější liberální zákonná úprava, která společnosti ponechá dostatečný prostor pro rozhodnutí, co je pro ni v dané době nejlepší.

Co se týče schválení výplaty tantiém bez toho, aby byla schválena i výplata dividend, Pihera opět nesouhlasí se závěrem Nejvyššího soudu o protizákonnosti takového postupu. Rovněž odmítá i tvrzení Holejšovského, že „akcionář má na

---

⁶³ PIHERA, V., op. cit. sub 58, s. 294

dividendu ze zákona právo⁶⁴, přičemž jde o jeho podíl na zisku vyplývající z účasti na společnosti, zatímco tantiéma člena orgánu je toliko nenároková složka jako odměna za výkon funkce... “⁶⁵. Pihera totiž popírá existenci práva akcionáře na podíl na zisku, které by vyplývalo přímo ze zákona. Takové právo akcionáři vznikne až ve chvíli, kdy tak rozhodne valná hromada.

Tantiéma je na rozdíl od dividendy formou odměny člena orgánu společnosti, na kterou má člen orgánu nárok buď podle smlouvy o výkonu funkce, nebo na základě rozhodnutí valné hromady⁶⁶. Z dikce zákona nevyplývá možnost upřednostnit výplatu dividend před výplatou tantiém, jak bez náležitého zdůvodnění dovozuje Nejvyšší soud. Lze si totiž představit i případy, ve kterých by byl takový postoj Nejvyššího soudu přímo nespravedlivý.

Načrtne si například situaci, kdy společnost v nepříznivé ekonomické situaci najme profesionální management, aby společnost ozdravil, a ve smlouvě o výkonu funkce bude jako motivační prvek sjednána odměna ve formě tantiémy. Takto najatý management bude zdárně plnit svoje úkoly, až dojde k schvalování rozdělení zisku. Pokud zisk nebude dostatečně velký pro vyplacení dividend, ale bude postačovat na vyplacení domluvených tantiém, nevidím důvod, proč by valná hromada nemohla odměnit efektivní vedení společnosti právě výplatou tantiém. Vedení společnosti přece věnovalo jistý čas a schopnosti zlepšení stavu společnosti, zatímco akcionář nemusel k ozdravnému procesu přispět vůbec.

Výklad zákona omezující společnost v rozhodování jak naložit se svým ziskem, považují za výše uvedených okolností za zbytečný zásah do práva společnosti nakládat se svým majetkem dle vlastní vůle a momentálních možností. O to větším zásahem je, když Nejvyšší soud tvrdí, že ani ve stanovách nelze určit možnost výplat tantiém bez výplaty dividend.

Problematika rozdělování zisku je velice složitá a vzhledem k rozmanitosti podnikatelských záměrů a cílů společností nepovažují za vhodné vyslovovat obecná pravidla a vynucovat jejich aplikaci na veškerých akciových společnostech v stejné

---

⁶⁴ ustanovení § 155 odst. 1 a § 178 odst. 1 obchodního zákoníku

⁶⁵ HOLEJŠOVSKÝ, J., op. cit. sub 55, s. 95

⁶⁶ ustanovení § 66 odst. 3 obchodního zákoníku

míře. Právě zmíněná rozmanitost v podnikatelském prostředí by měla být základem pro zohledňování liberálních přístupů v zákonné úpravě i interpretaci zákona, která ponechá společnosti dostatečný prostor. Jak ovšem připomíná Pihera, „*při rozhodování valné hromady o výplatě dividendy je nezbytné sledovat nejen zájem akcionářů, ale i zájem společnosti samotné, a dividendová politika nesmí být nástrojem zneužití většiny na úkor menšiny*“⁶⁷.

2.3.3. Změny po rekodifikaci soukromého práva

Odklon od úpravy v obchodním zákoníku přináší úprava v zákoně o obchodních korporacích⁶⁸, která upouští od některých jeho matoucích formulací a poskytuje společnostem možnost upravit si způsob rozdělování zisku důkladně ve stanovách. Pokud stanovy neurčí jinak, lze zisk v souladu s ustanovením § 34 odst. 1 zákona o obchodních korporacích rozdělit pouze mezi společníky. Ve stanovách si však společnost může v značném rozsahu vymežit způsob rozdělování zisku dle vlastní vůle.

Komentář⁶⁹ dokonce připouští i možnost určit si ve stanovách, že namísto všech nebo některých společníků je po určité období k podílu na zisku oprávněná pouze třetí osoba. Třetí osobou může být například zaměstnanec či člen orgánu společnosti.

Zákon se tedy nakonec přiklonil ke stanovisku Pihery, a umožňuje vyplácet tantiémy i bez výplaty dividend. Uplatnění závěrů Nejvyššího soudu zveřejněných v usnesení sp. zn. 29 Cdo 1326/2009 je pro tyto případy tudíž vyloučeno a zákonodárce tak upřednostnil liberální přístup před zbytečným svazováním společnosti.

---

⁶⁷ PIHERA, V., op. cit. sub 58, s. 293

⁶⁸ ustanoven § 34 až § 36, § 350 a § 421 odst. 2 písm. h) zákona o obchodních korporacích

⁶⁹ KUHN, P. op. cit. sub. 36, s. 79.

2.4. Zneužití hlasovacího práva

Na tomto místě se opět vrátíme k rozhodnutí Nejvyššího soudu, jímž rozhodl o neplatnosti usnesení valné hromady schvalující rozdělení zisku společnosti. I zde bude problematické právě vyplacení tantiém a nevyplacení dividend, úhel pohledu bude ovšem odlišný a zaměříme se na otázku zneužití hlasovacích práv.

2.4.1. Ve zkratce ke zneužití hlasovacího práva v kapitálové obchodní společnosti

Společník společnosti s ručením omezeným má právo podílet se na řízení společnosti mimo jiné i prostřednictvím účasti a hlasování na valné hromadě⁷⁰. Podobně i akcionář má právo účastnit se valné hromady a hlasovat na ní⁷¹. Obecný korektiv výkonu hlasovacích práv pak stanovuje občanský zákoník v rámci úpravy korporální loajality⁷², jenž převzal předchozí úpravu obchodního zákoníku o zákazu zneužití většiny nebo menšiny hlasů v ustanovení § 56a odst 1.

Zákaz výkonu hlasovacích práv je pak pro společnost s ručením omezeným rozveden a konkretizován v ustanovení § 173 zákona o obchodních korporacích a pro akciovou společnost v ustanovení § 426 zákona o obchodních korporacích. Oproti úpravě v obchodním zákoníku došlo zákazem zneužití hlasovacích práv k rozšíření zákazu zneužití menšiny a většiny hlasů i na zákaz zneužití rovnosti hlasů⁷³. Stalo se tak formulací zákonné ustanovení, která upustila od pojmu zneužití menšiny a většiny hlasů a používá obecnější pojem zákazu zneužití hlasovacího práva.

Nová úprava jde ještě dál a zavádí možnost soudu rozhodnout na návrh oprávněné osoby o tom, že se k hlasům člena obchodní společnosti, jenž k újmě celku

---

⁷⁰ ustanovení § 167 odst. 1 zákona o obchodních korporacích

⁷¹ ustanovení § 353 odst. 1 zákona o obchodních korporacích

⁷² ustanovení § 212 odst. 2 občanského zákoníku

⁷³ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3 díl*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 360 s. ISBN 80-7357-164-1. s. 187.

zneužil hlasovací právo, nebude přihlížet. Je na místě zdůraznit, že taková sankce nezabavuje člena společnosti hlasovacího práva obecně nebo pro všechny případy do budoucna, nýbrž jenom pro konkrétní případ, ve kterém ke zneužití hlasovacího práva došlo⁷⁴.

Nepřihlížení k hlasům člena společnosti, který svého hlasovacího práva zneužil, je v právu obchodních společností zcela novou a oproti dosavadní úpravě skutečně efektivní sankcí. Dle literatury dosavadní úprava v obchodním zákoníku sváděla k tomu, aby sankcí za zneužití většiny nebo menšiny hlasů byla pouze náhrada škody⁷⁵, jejíž všudypřítomnost potvrzuje i literatura⁷⁶. Další možností je rovněž určení neplatnosti usnesení valné hromady, což ale není řešením v případě, že v důsledku zneužití hlasů nedošlo k přijetí usnesení, které by jinak přijato bylo.

Řízení o zneužití hlasovacího práva je statusovým řízením podle ustanovení § 85 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Oprávněný subjekt domáhající se toho, aby se k určitým hlasům nepřihlíželo, může mít zájem na tom, aby původně přijaté usnesení valné hromady přijato nebylo a vice versa. V praxi se na základě vydání soudního rozhodnutí stanovujícího, že se k výkonu hlasovacího práva nepřihlíží, budou muset hlasy platně odevzdané na valné hromadě znovu přepočítat. To může vést i k přijetí usnesení, kterému se původně nedostalo dostatečné podpory, a tak i poskytnutí žádané ochrany společnosti jako celku, jemuž byla zneužitím hlasů způsobena újma.

Zákon ovšem nestanoví žádný zákaz přezkoumávání zneužití hlasovacího práva i v jiném typu řízení. Konečně může být tedy zneužití hlasovacího práva důvodem pro určení neplatnosti usnesení valné hromady. V takovém případě bude rozhodné, co svým návrhem sleduje oprávněná osoba. Pokud ním sleduje prohlášení neplatnosti usnesení přijaté valnou hromadou společnosti pro zneužití hlasovacích práv, není nutné zahajovat separátně řízení o zneužití hlasovacího práva. Avšak samostatné prohlášení soudu v řízení o zneužití hlasovacího práva, že ke zneužití hlasovacího práva skutečně došlo, nebude mít žádný vliv na platnost usnesení valné hromady.

---

⁷⁴ DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8. s. 653.

⁷⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 141.

⁷⁶ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3 díl.* Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 360 s. ISBN 80-7357-164-1. S. 188.

2.4.2. Zneužití hlasovacích práv v rozhodnutí Nejvyššího soudu

Zneužití hlasovacích práv akcionářů bylo projednáváno i v případě, jímž se zabýval Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 29 Cdo 1326/2009 ze dne 25. 2. 2010, které již v této práci bylo zmiňováno v kontextu rozdělování zisku. Pro připomenutí skutkové situace si dovoluji zopakovat, že v předmětné akciové společnosti došlo k rozdělení zisku takovým způsobem, že členům představenstva a dozorčí rady společnosti připadly tantiémy bez toho, aby byl akcionářům přiznán jakýkoli podíl na zisku společnosti. K celé situaci došlo ve standardním procesu stanovení a schválení zisku společnosti k rozdělení, ovšem za podmínek, kdy návrh na rozdělení zisku předložilo představenstvo, jehož členové byli většinovými akcionáři společnosti a tito si pak následně převahou svých hlasů svůj návrh na valné hromadě schválili. Ostatním akcionářům se tak na valné hromadě nedostalo možnosti prosazení schválení svého podílu na zisku, i když byla společnost nejméně několik posledních období zisková.

Ve svém usnesení se k problematice zneužití hlasovacích práv Nejvyšší soud odmítl vyjádřit, jelikož to pro rozhodnutí v dané věci považoval za nadbytečné. Nicméně odvolací soud shledal, že ke zneužití hlasovacích práv skutečně došlo, když při hlasování na valné hromadě ovládající osoby jednající ve shodě využily váhy svých hlasů k přijetí usnesení, které je zvýhodnilo na úkor ostatních akcionářů. Takový závěr soudu nepovažovala dovolatelka za správný, jelikož dle jejího tvrzení byla na tantiémy vyplacena jen relativně malá část zisku společnosti, přičemž jeho podstatná část byla převedena do nerozděleného zisku za minulá období. Dovolatelka z popsanych okolností vyvodila, že přijetím napadeného usnesení valné hromady společnosti ke zneužití hlasovacích práv takto dojít nemohlo.

Podstatu sporu spatřuje Holejšovský⁷⁷ v okolnostech, kdy část členů představenstva byla zároveň ovládajícími osobami společnosti, a tyto osoby si dividendu fakticky vyplácely, ovšem formou tantiém, a to se zjevným prvotním cílem nevyplatit dividendu minoritním akcionářům, což mělo vést ke ztrátě jejich zájmu účastnit se nadále podnikání společnosti. Soudy by tedy měly věnovat zvláštní pozornost případům týkajících se společností, ve kterých většinoví akcionáři jsou

---

⁷⁷ HOLEJŠOVSKÝ, J. op. cit. sub 55, s. 86

současně členy představenstva či dozorčí rady, popř. jde o osoby jednající ve shodě s většinovými akcionáři. Dle Holejšovského by předmětem zájmu soudu mělo být, zda vzhledem k poměru navrhované výši dividendy a výši odměn za výkon funkce členů orgánů nedochází ke skryté výplatě dodatečných dividend pouze některým akcionářům, a tudíž i ke zneužití většiny hlasovacích práv ve smyslu ustanovení § 56a odst. 1 obchodního zákoníku.

Tím, že valná hromada určí část zisku schváleného k rozdělení na tantiému, dochází dle autora fakticky ke snížení možné výše dividend o částku na tantiému určenou, a proto je žádoucí, aby byly hranice výše tantiém náležitě vymezeny společenskou smlouvou. K tomu ovšem Holejšovský neprodleně dodává, že i pro takové vymezení je určující síla hlasů majoritních akcionářů, kteří je mohou využít ve vlastní prospěch a na úkor menšinových akcionářů, tedy zneužít svých hlasovacích práv. Prostředky ochrany práva na podíl na zisku negarantuje členům obchodních společností ani právní řád ani soudy.

Proti takto vyhraněnému postoji poskytl alternativu Pihera⁷⁸. Přiznání adekvátní odměny za výkon činnosti nad rámec běžné akcionářské účasti nepovažuje za zneužití většiny. Připouští ovšem, že ke zneužití většiny hlasů by nepochybně mohlo dojít, pokud by většinový akcionář proti vůli minority bránil výplatě podílu na zisku za podmínek, kdy by společnost tyto prostředky reálně nepotřebovala, a jednalo by se jen o jakési iracionální zadržování finančních prostředků vedením společnosti. Pro názornost vykresluje situaci, kdy by za těchto okolností představenstvo navrhlo celý zisk k rozdělení na tantiémy na úkor ostatních akcionářů, což by si i na valné hromadě převahou svých hlasů schválilo. Samotná situace, kdy je vyplacena tantiéma, aniž by byla vyplacena dividenda, však nemůže být bez dalšího kvalifikována jako zneužití práva ze strany těch, kterým právo na tantiému náleží.

Při zneužití hlasovacího práva v obchodní společnosti bude vždy docházet i k porušení loajality vůči společnosti, jelikož takovým počínáním porušuje člen obchodní společnosti svoji povinnost chovat se vůči společnosti čestně. Záleží pak na konkrétních okolnostech případu, zda se člen společnosti skutečně chová vůči

---

⁷⁸ PIHERA, V.: *Dividenda a tantiéma (kritická glosa k jednomu soudnímu rozhodnutí)*, Obchodněprávní revue 10/2010, s. 290.

společnosti a jejím ostatním členům neloajálně, nebo jenom vykonává svá práva, tak jak mu to je zákonem, společenskou smlouvou nebo vnitřním řádem společnosti dovoleno.

Ve výše popsaném sporu se přikláním spíše k méně vyhraněnému přístupu a rovněž se domnívám, že schválení výplaty tantiém většinovými společníky jakožto členy orgánů společnosti a současné nevyplacení podílu na zisku ostatním akcionářům nemusí nutně znamenat, že na straně majority došlo ke zneužití většiny. Takový výklad by mohl vést k závěru, že schválení jakékoli odměny většinovými akcionáři za výkon jejich funkce ve společnosti je neloajálním chováním vůči společnosti i ostatním akcionářům. Ad absurdum by mohla být také do velké míry omezena samotná možnost i vůle majoritních akcionářů vykonávat funkci v orgánech společnosti. Samozřejmě pokud by v rozebíraném případě veškerý zisk společnosti, který by mohl být vyplacen jako dividenda, měl být použit pouze na výplatu odměn členů orgánů, přičemž by žádné prostředky nebyly použity ani k rozvoji společnosti a dalším investicím, nezbylo by nic než prohlásit, že většinoví akcionáři konali ve svůj vlastní prospěch a případně i k újmě společnosti jako celku. Zlatou střední cestu tedy vidím v individuálním přístupu a pečlivém zkoumání okolností každého případu jednotlivě.

2.5. Zákaz konkurence pro společníka společnosti s ručením omezeným

Pokud jde o zákaz konkurence, ve společnosti s ručením omezeným jím bude typicky vázán jednatel společnosti. Zákon ovšem umožňuje vztažení tohoto zákazu i na společníka prostřednictvím společenské smlouvy. Věnovat tuto kapitulu zákazu konkurence jsem se rozhodla kvůli konkrétnímu rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve kterém se ustanovení zákona a společenské smlouvy dostává do kontrastu s principem loajality.

2.5.1. K úpravě zákazu konkurence ve společnosti s ručením omezeným

Zákaz konkurence je obecně vymezen v ustanovení § 432 občanského zákoníku, jako zákaz činit na vlastní nebo cizí účet bez souhlasu podnikatele cokoli, co spadá do oboru obchodního závodu, vztahující se na osobu, která vystupuje jako podnikatelův zástupce při provozu obchodního závodu. Názory na to, které osoby naplňují pojem zástupce podnikatele, se liší. Dle ustanovení § 430 odst. 1 obchodního zákoníku se zástupcem podnikatele rozumí osoba pověřená podnikatelem při provozu obchodního závodu určitou činností, z čehož někteří autoři komentářové literatury⁷⁹ vyvozují, že se ustanovení § 432 nebude vztahovat na členy statutárního orgánu společnosti, jelikož člen statutárního orgánu je oprávněn zastupovat obchodní společnost ve všech záležitostech, jak je přímo stanoveno ustanovením § 164 odst. 1 občanského zákoníku a ne jenom v určitých záležitostech na základě pověření podnikatele. V rámci komentářové literatury jsou ovšem zastoupené i názory opačné⁸⁰. Také podle Eichlerové⁸¹ může být za zástupce podnikatele ve smyslu ustanovení § 432 občanského zákoníku považován člen statutárního orgánu i další osoby.

Konkrétní vymezení zákazu konkurenčního jednání pak nalezneme v rámci úpravy jednotlivých obchodních společností. Akciovou společností se v této části zabývat nebudu, jelikož zákon neumožňuje rozšířit zákaz konkurence i na akcionáře, což je vyloučeno i ze samotné povahy akciové společnosti.

Zákaz konkurence dopadající na jednatele ve společnosti s ručením omezeným je obsažen v ustanovení § 199 zákona o obchodních korporacích (pro členy dozorčí rady pak v ustanovení § 201 odst. 4 zákona o obchodních korporacích), které bez souhlasu všech společníků společnosti zakazuje jednatelem: a) podnikat v předmětu činnosti nebo podnikání společnosti, a to i ve prospěch jiných osob, a také zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného, b) být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby s obdobným předmětem činnosti nebo podnikání nebo osobou v obdobném postavení,

---

⁷⁹ LAVICKÝ, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s.1646 – 1651.

⁸⁰ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek I. Praha : Wolters Kluwer, 2013, s. 1017

⁸¹ EICHLEROVÁ, K. in ČERNÁ, S.; PLÍVA, S. et al. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. 156 s. ISBN 978-80-87146-76-7. s. 16.

leďaže se jedná o koncern, nebo c) účastnit se na podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovláďající osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti nebo podnikání.

Nutnosti obdržení výslovného souhlasu všech společníků se jednatel může vyhnout splněním informační povinnosti, spočívající ve výslovném nebo podle okolností písemném upozornění všech společníků, jímž společníky uvědomí o své konkurenční činnosti, jak je předpokládána v předmětném ustanovení zákona. Pokud tak jednatel učiní, uplatní se vyvratitelná domněnka, že činnost, které se zákaz týká, jednatel zakázanou nemá. Může tak učinit již při založení společnosti, v okamžiku svého zvolení nebo ve chvíli, kdy daná okolnost vznikla. Kterýkoli ze společníků je pak oprávněn vyslovit s takovou činností jednatele nesouhlas do jednoho měsíce ode dne, kdy na ni byl jednatelem upozorněn. Další omezení činnosti jednatele může se souhlasem všech společníků určit společenská smlouva.

Ve společenské smlouvě může být také stanoveno, v jakém rozsahu se zákaz konkurence bude vztahovat i na společníky. Pokud společenská smlouva vztáhne zákaz konkurence i na společníky, může společník nadále vykonávat konkurenční činnosti, za stejných podmínek jako jednatel, pokud tedy všichni společníci s takovými činnostmi vyslovili souhlas, anebo společník ostatní společníky o daných okolnostech řádně informoval a ani po měsíci žádný ze společníků nevyslovil nesouhlas.

Jestliže společník své povinnosti vzhledem k zakazu konkurence poruší, může společnost požadovat vydání prospěchu, který v důsledku toho nabytí neboli převedení z toho vzniklých práv v souladu s ustanovením § 5 zákona o obchodních korporacích. Rozšíření zakazu konkurence na společníky ve společenské smlouvě bude mít důsledky i pro nabyvatele podílu, který nabytím podílu ve společnosti přistupuje ke společenské smlouvě společnosti a bude tedy rovněž zákazem konkurence vázán. Závazek společníka nevykonávat činnost konkurující podnikání společnosti nemusí být zaveden pouze společenskou smlouvou. Zavázat se může společník i formou vedlejší dohody nebo uzavřením smlouvy se společností, kterou vymezí i příslušné sankce. V takovém případě zákaz konkurence nebude při převodu podílu ve společnosti přecházet na jeho nabyvatele.

Vedlejší dohody charakterizuje Černá jako „zvláštní ujednání všech či některých zakladatelů či společníků kapitálových společností, jejichž obsah souvisí s účastí ve společnosti (týká se vzájemných vztahů společníků či jejich vztahů ke společnosti), která jsou uzavírána mimo stanovy či společenskou smlouvu a nemají tudíž formu notářského zápisu a nepodléhají ani povinné publicitě⁸²“. Stranou takové smlouvy tedy není společnost a nemůže se vůči společníkům zákazu konkurence domáhat ani uplatnit nárok na náhradu případné škody nebo jinou sankci ve smlouvě dohodnutou. Princip loajality může za takových podmínek sehrát významnou roli. Pokud by totiž bylo prokázáno, že konkurenční aktivity společníka naplňují zároveň znaky neloajálního chování vůči společnosti, společnost by se mohla s úspěchem domoci náhrady způsobené škody. K uplatnění principu loajality společníka vůči společnosti by podle Černé mohlo dojít zejména, kdyby společník svou činností bránil naplnění účelu, pro něžž byla společnost založena⁸³. Princip loajality zde opět nahrazuje mezery, vzniklé ať už v důsledku imperfektních smluv nebo nedostatečné zákonné ochrany, a zpřístupňuje tak obchodní společnosti spravedlivé uspořádání vztahů.

2.5.2. Příklad zákazu konkurence z judikatury

K institutu zákazu konkurence je nutno přistupovat s ohledem tři aspekty, a to osobní, věcný a taktéž časový rozměr, jak uvádí i judikatura⁸⁴. Osobním rozsahem je okruh osob, které je možné zákazem konkurence zavázat. Jak již bylo uvedeno výše, zákaz konkurence lze rozšířit z jednatelů nebo členů dozorčí rady i na společníky. Věcný rozsah je dán přímo zákonem, je tady však opět možnost zpřísnit podmínky zákazu konkurence ve společenské smlouvě. Časovým rozsahem se pak zabýval Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 29 Odo 463/2001 ze dne 8. ledna 2002. Zásadní právní význam byl shledán v řešení otázky, zda lze ve společenské smlouvě platně zavázat společníky a jednatele společnosti k dodržování zákazu konkurence ještě po dobu pěti let od ukončení účasti ve společnosti, či ukončení výkonu funkce. Dobu vázanosti

---

⁸² ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*. Obchodněprávní revue. 1/2011, s. 1

⁸³ ČERNÁ, S. op. cit. sub. 79, s. 3

zákazem konkurence obchodní zákoník v dané době neupravoval a nevěnuje se jí v současnosti ani zákon o obchodních korporacích. Rozhodnutí Nejvyššího soudu by tedy mělo najít široké uplatnění i po rekodifikaci.

Jelikož pro řešení předmětné otázky chyběla zákonná úprava, Nejvyšší soud si vzal za cíl určit, zda je časové rozšíření působnosti zákazu konkurence v souladu se zásadami, na kterých spočívá obchodní zákoník. Pokud podle soudu došlo k rozšíření zákazu konkurence dohodou všech společníků tak, že bude působit vůči společníkům i poté, co skončí jejich účast ve společnosti, není dán rozpor se zákonem ani se zásadami, na kterých spočívá obchodní zákoník. Přitom vycházel z předpokladu, že společníci převzali smluvní závazek nekonkurovat společnosti po dobu sjednanou dobrovolně, což koresponduje se zásadou smluvní volnosti. K závažnému zásahu do práv společníků bez jejich souhlasu tudíž tímto způsobem nedochází.

Nejvyšší soud dále konstatoval, že posouzení případu by mohlo být odlišné, jestliže by obdobné ujednání bylo začleněno do společenské smlouvy nikoli na základě shodné vůle všech jejích účastníků, ale na základě váhy hlasů většinového společníka či několika společníků jednajících ve shodě. V takovém případě bude podle soudu vždy třeba pečlivě zkoumat podle konkrétních okolností případu, zda nejde o zneužití většinového postavení, což je v rozporu se zásadou ochrany minoritních společníků a také se zásadou poctivého obchodního styku. Konstataci Nejvyššího soudu o eventuálním rozporu s uvedenými zásadami by bylo možné doplnit tvrzením, že za daných podmínek by došlo rovněž k porušení povinnosti loajality vůči společnosti, jako principu, jenž je východiskem dalších povinností.

Zajímavým je spor, který byl předložen Nejvyššímu soudu, jenž rozhodl usnesením ze dne 24. 1. 2006 sp. zn. 29 Odo 1271/2005. Nejvyšší soud sice dovolání odmítl, jelikož neshledal žádný důvod jeho přípustnosti, nicméně pozornost si zaslouží i argumentace odvolacího soudu. Dovolatelka - společnost s ručením omezeným – se v této věci domáhala vyloučení společníka ze společnosti pro porušení zákazu konkurence. Společníkovi byl dán druhým společníkem a jednatelem společnosti souhlas k tomu, aby pro společnost získal licenci na výrobu elektřiny v malé vodní

---

⁸⁴ usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 463/2001 ze dne 8. ledna 2002

elektrárně. Společnost však nemohla licenci získat, neboť nedisponovala potřebnou dokumentací a porušila předpisy o ochraně životního prostředí, za co jí navíc byla uložena pokuta. Společník tedy získal licenci pro sebe, na své jméno. Poškození zájmů společnosti v kontextu tohoto jeho počínání však popřel a uvedl, že z výnosu elektrárny splatil úvěr společnosti a uloženou pokutu. Nadto prohlásil, že je ochoten dělit se o část zisku z elektrárny s druhým společníkem, i když se na chodu elektrárny nepodílel. Tvrzení společníka dovolatelka nevyvrátila.

Dovolatelka se domáhala vyloučení společníka ze společnosti na základě porušení ustanovení společenské smlouvy, podle něhož bylo každému ze společníků zakázáno vykonávat činnost, kterou by poškozoval zájmy společnosti. Společenskou smlouvou tak byl skutečně platně rozšířen zákaz konkurence i na společníky. Co se skutkových okolností týče, dovolatelka se vyjádřila, že kroky společníka směřovaly pouze k ovládnutí provozu elektrárny pro sebe a neprojevil ani snahu získat licenci na provoz elektrárny pro společnost.

Odvolací soud dal dovolatelce zapravdu do té míry, že jednání společníka spočívající v získání oprávnění k podnikatelské činnosti v předmětu podnikání společnosti a provádění takových aktivit v provozovně společnosti, by vskutku bylo možné kvalifikovat jako porušení zákazu konkurence. Hned ale dodává, že klíčové jsou individuální okolnosti případu, které v i projednávané věci svědčí jednoznačně ve prospěch odpůrce.

Stanovisko, jež odvolací soud zaujal, oceňuji, a to zejména z toho důvodu, že soud nezůstal u prvoplánového škatulkování napadeného jednání společníka, jakožto vyvíjení činnosti konkurující podnikání společnosti, ba i uzurpaci jejích obchodních příležitostí. Soud se dále zabýval i jednotlivými událostmi, které společníka k jeho chování vedly a neopomněl přihlídnout ani k celkovému pozadí těchto událostí. Konec konců, právě osobitost daného případu byla jednou z příčin, proč dovolání Nejvyšší soud odmítl.

Z prokázaných skutečností usuzuji, že ačkoli by aktivity společníka mohly svádět k aplikaci pravidla o zákazu konkurence, je to právě loajalita společníka ke společnosti, která by shledání porušení zákazu konkurence měla vyloučit. Společník

svou loajalitu vůči společnosti prokázal především tím, že si zisk ze své konkurenční činnosti neponechal pro sebe, ale naopak, použil ho pro splnění závazků společnosti. Ochtu podílet se na zisku ze svých aktivit s druhým společníkem považují za takovou míru loajalitu vůči tomuto společníkovi, kterou snad ani nelze po členech obchodních společností rozumně požadovat.

2.6. Společník jako osoba uplatňující vliv v kapitálové obchodní společnosti

Pozornost bude v této kapitole zaměřena na uplatňování vlivu v obchodní společnosti společníkem, jakožto osobou vlivnou, resp. ovládající, v souladu s ustanoveními zákona o obchodních korporacích, upravujících podnikatelská seskupení⁸⁵. Vzhledem k obsáhlosti tématu podnikatelských seskupení a v podstatě neomezenému výčtu subjektů, jež jsou schopny kvalifikovaně ovlivňovat chování obchodních korporací, budou zbylé otázky týkající se podnikatelských seskupení, zejména otázky jednotného řízení neboli koncernu, ponechány stranou. Také vzhledem k tématu této práce považují za efektivnější zaměřit se pouze na úzký okruh dané problematiky.

2.6.1. Ve zkratce o podnikatelských seskupeních podle zákona o obchodních korporacích

V úpravě podnikatelských seskupení⁸⁶ zákon o obchodních korporacích rozlišuje jako stupně podnikatelských seskupení ovlivnění, ovládání a koncern. Komentář k zákonu nicméně upozorňuje, že diferenciaci podnikatelských seskupení v rámci třístupňové struktury není zcela přesná, jelikož by kategorie ovládání i jednání ve

---

⁸⁵ ustanovení § 71 a násl. zákona o obchodních korporacích

⁸⁶ ustanovení § 71 a násl. zákona o obchodních korporacích

shodě mohly být zahrnuty v úpravě ovlivnění⁸⁷. Podobně Černá⁸⁸ zastává stanovisko, že ovlivnění není typem podnikatelského seskupení, nýbrž prvkem ovládnutí, „*neboť ovládající osoba vykonává svůj rozhodující vliv cestou jednotlivých ovlivňujících zásahů do chování obchodní korporace*“. Štenglová⁸⁹ pak považuje ovládnutí za kvalifikačně vyšší stupeň než ovlivnění a koncern vyšším stupněm než ovládnutí.

Výklad pojmu vlivné osoby by rovněž podle komentářové literatury⁹⁰ měl být vzhledem k systematickému výkladu zákona co nejširší, aby pokryl co nejvíce případů uplatňování významného vlivu ve společnosti. Vlivnou osobou může být podle zákona kdokoli, kdo pomocí svého vlivu rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování společnosti k její újmě. Může jí tedy bezpochyby být i společník obchodní společnosti. Novum této úpravy tkví v tom, že dikce příslušného ustanovení výslovně počítá i s ovlivněním jednorázovým. Vzniklou újmou jako konsekvencí ovlivnění je pak vlivná osoba povinna nahradit, ledaže prokáže, že mohla při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti⁹¹.

Ovládající osoba je ustanovením § 74 zákona o obchodních korporacích charakterizována jako osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Ze zákona se za ovládající osoby budou vždy považovat řídící osoba (v rámci koncernu) a většinový společník⁹², pokud není v ustanovení § 75 zákona o obchodních korporacích stanoveno jinak. Signifikantní rozdíl mezi osobou vlivnou a osobou ovládající je spatřován ve frekvenci uplatňování rozhodujícího vlivu. K ovlivnění může dojít i uplatněním vlivu v jednom individuálním případě, naproti tomu ovládnutí má trvalý nebo opakující se charakter. I z toho lze usuzovat, že společník bude už jenom vzhledem ke své účasti ve společnosti spíše osobou ovládající.

---

⁸⁷ ŠTENGLOVÁ, I., op. cit. sub. 36, s. 168.

⁸⁸ ČERNÁ, S. *Ovlivnění jako klíčový pojem českého koncernového práva*. Rekodifikace & praxe, 1/2014, Wolters luwer, a.s., s. 14

⁸⁹ ŠTENGLOVÁ, I. in op. cit. sub. 36, s. 168.

⁹⁰ HORÁČEK, V. in op. cit. sub. 30, s. 433.

⁹¹ ustanovení § 71 odst. 1 zákona o obchodních korporacích

⁹² ustanovení § 73 zákona o obchodních korporacích

2.6.2. Rozhodující a významný vliv

Vztah mezi jednotlivými stupni podnikatelských seskupení je vykládán tak, že každé ovládní je současně ovlivněním a každý koncern je současně ovládním⁹³. Není však zcela jasné, v jakém rozsahu je skutečně možné zaměňovat pojem ovládní s ovlivněním. Ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích přisuzuje ovlivnění atributy rozhodujícího a významného vlivu⁹⁴, zatímco ustanovení § 74 zákona o obchodních korporacích v případě ovládající osoby pracuje pouze s vlivem rozhodujícím a významnost vlivu nevyžaduje⁹⁵. Tato nuance je vysvětlována různě. Výklad zohledňující významnost vlivu vyvozuje, že nevýznamný vliv (blíže však nespécifikovaný), i kdyby vedl k újmě, není sankcionován, resp. ponechává případnou sankci na obecných pravidlech o náhradě škody podle občanského zákoníku⁹⁶. Protichůdný je pak názor, že slovo „významný“ se v příslušném ustanovení zákona vyskytlo jen nedopatřením⁹⁷.

Další možné hledisko by dle mého názoru mohlo pramenit z primární distinkce ovlivnění, jakožto jednorázového uplatnění vlivu, a ovládní, jakožto uplatňování vlivu opakovaně nebo trvale. Právě kvůli jednorázovému charakteru ovlivnění by teoreticky mohl zákonodárce jako předpoklad nedovoleného ovlivnění požadovat, aby byl rozhodující vliv uplatněn způsobem natolik významným, že i jednorázové ovlivnění společnosti zavdá příčinu pro vznik povinnosti nahradit ovlivněné společnosti vzniklou újmu. Významný způsob ovlivnění by mohl být interpretován i ve vztahu k vzniklé újmě, která by například byla méně rozsáhlá, pokud by ovlivnění nebylo významné. Naproti tomu za předpokladu, že ovládní je intenzivnějším uplatňováním vlivu co do jeho trvání nebo soustavnosti, k vzniku odpovědnosti společníka za vzniklou újmu postačí, pokud je vliv rozhodující, i když není uplatňován významným způsobem.

---

⁹³ HAVEL in op. cit. sub. 36, s. 167.

⁹⁴ z příslušného ustanovení: „Každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci (dále jen „vlivná osoba“) rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace ...“

⁹⁵ z příslušného ustanovení: „Ovládající osobou je osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv...“

⁹⁶ ŠTENGLOVÁ, I. in op. cit. sub. 36, s. 170.

⁹⁷ PELIKÁN, R. op. cit. sub. 91, s. 134.

Navzdory výše uvedenému se ale domnívám, že pokud byl vliv uplatněn rozhodujícím způsobem a existuje příčinná souvislost mezi uplatněním vlivu a chováním společnosti, jež vedlo k vzniku újmy, je atribut významnosti nepodstatný a vlivný nebo ovládající společník by měl společnosti nahradit vzniklou újmu. Pokud se společnost zachovala ke své újmě prokazatelně výslovně na popud vlivné nebo ovládající osoby, muselo dojít k jejímu ovlivnění rozhodujícím způsobem, jež byl způsobilý vyvolat dané chování společnosti. Pojmy „rozhodující“ i „významný“ jsou bezesporu pojmy neurčité a v konečném důsledku bude pro posouzení věci vždy záležet, jak je soudy budou interpretovat, což se bude s největší pravděpodobností odvíjet od konkrétních okolností případu.

2.6.3. Jednání ve shodě

Pro úplnost je nutno zmínit i situaci, kdy více společníků využije hlasovacích práv k ovlivnění společnosti. Podle demonstrativního výčtu zákona o obchodních korporacích mohou být takovými osobami například ovládající osoba a jí ovládané osoby, vlivné a ovlivněné osoby, společnost s ručením omezeným a její společníci nebo pouze její společníci a další osoby⁹⁸. Jednání osob nakládajících hlasovacími právy⁹⁹ za účelem ovlivnění, ovládní nebo jednotného řízení obchodní korporace je považováno za jednání ve shodě. Zákon však podobně jako u ovlivnění a ovládní jednání ve shodě samo o sobě nezakazuje. Definici jednání ve shodě zákon poskytuje pro účely jeho využití v rámci dalších ustanovení zákona o obchodních korporacích¹⁰⁰.

---

⁹⁸ ustanovení § 78 odst. 1 a 2 zákona o obchodních korporacích

⁹⁹ Ustanovení § 77 zákona o obchodních korporacích chápe nakládání s hlasovacími právy jako možnost vykonávat hlasovací práva na základě vlastního uvážení bez ohledu na to, zda a na základě jaké právní skutečnosti jsou vykonávána, popřípadě možnost rozhodujícím způsobem ovlivňovat výkon hlasovacích práv jinou osobou.

¹⁰⁰ např. ustanovení § 173 odst. 1 písm. c) a odst. 2; § 661 a podobně i další ustanovení zákona o obchodních korporacích

2.6.4. Společník uplatňující rozhodující vliv v kapitálové obchodní společnosti

Uplatňování rozhodujícího vlivu ve společnosti může vyvolávat především u laika negativní konotace směřující k závěru, že již z povahy věci bude docházet k zásahům do práv jiných osob. Takový závěr má ovšem daleko od pravdy. Zejména když si uvědomíme, že stačí, aby byl ve společnosti společník disponující většinou hlasů plynoucích z účasti ve společnosti ve smyslu ustanovení § 73 až § 75 zákona o obchodních korporacích a už se bude jednat o společnost ovládanou většinovým společníkem, jakožto osobou ovládající.

Většinovým společníkem je podle ustanovení § 73 zákona o obchodních korporacích společník, který má většinu hlasů plynoucích z účasti v obchodní korporaci. Do celkového počtu těchto hlasů se pro účely úpravy podnikatelských seskupení nezapočítávají hlasy z vlastních podílů ve vlastnictví společnosti nebo jí ovládané osoby, ani z podílů, které na účet společnosti nebo osoby jí ovládané nabyla jiná osoba jednající vlastním jménem

Jelikož přítomnost většinového společníka ve společnosti je zcela běžným jevem, nebude ničím neobvyklým ani skutečností, že v takových společnostech dochází k uplatňování určitého vlivu těchto společníků. Zajisté by tedy nebylo rozumné pohlížet na uplatňování vlivu ve společnosti z principu jako na jednání nedovolené, a to i z toho titulu, že ovlivnění může mít i pozitivní dopad a přinést obchodní společnosti prospěch.

Výslovnou definici samotného ovlivnění, resp. přiblížení jaké konkrétní jednání by mělo být ovlivněním, zákon nenabízí. K ovlivnění tedy může dojít jak na základě písemné výzvy detailně vykreslující požadavky ovlivňující osoby včetně případných důsledků neuposlechnutí, tak i na základě ústního projevu vágně vysloveného přání společníka uplatňujícího svůj vliv. Stěžejní je, jak bude ovlivnění vnímat jeho adresát a zda skutečně způsobí následky předvídané zákonem v podobě chování společnosti k její újmě. Osobně se přikláním ke stanovisku, *„že změna chování obchodní korporace musí být způsobena zásadním způsobem, tj. vliv vlivné osoby nemusí být sice jediným faktorem při chování (příslušného jednání a rozhodnutí) obchodní korporace, nicméně*

*výsledná podoba chování obchodní korporace musí být převážně určena a formována prosazením vlivu vlivnou osobou*¹⁰¹.

Adresátem ovlivnění je typicky člen řídicího orgánu ovlivněné společnosti. V této souvislosti poukazuje Černá¹⁰² na nevděčné postavení člena orgánu společnosti, který pokud podlehně negativnímu vlivu ovlivňující osoby, poruší tím vlastně své povinnosti vyplývající mu z členství v orgánu společnosti, čehož může vlivná osoba zneužít, a to zejména prosazením jeho odvolání z funkce. Takové ovlivnění ze strany společníka by bezpochyby porušovalo princip loajality, jelikož nehledě na zájmy společnosti sleduje společník zájem vlastní, jež může společnost poškodit.

Jednání společníka, kterým ovlivní společnost k její újmě, považuje zákon za protiprávní a společníkovi ukládá povinnost vzniklou újmu nahradit a věřitelům společnosti ručí za splnění těch dluhů, které jim společnost nemůže vinou společníka splnit¹⁰³. Nicméně, ani povinnost nahradit společnosti vzniklou újmu není absolutní. Zákon počítá s možností vyvinění společníka, pokud tento prokáže, že mohl při uplatnění svého vlivu v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní společnosti.

Pro úspěšné uplatnění nároku společnosti na náhradu způsobené újmy tedy není dostatečné jenom prosté prokázání ovlivnění společnosti k její újmě, ale směřodatným faktorem bude opět, zda se společník při svém jednání zachoval vůči společnosti nelojálně. Pokud společník prokáže svou dobrou víru v to, že jednal v zájmu společnosti a k danému jednání přistoupil na základě dostatečných informací, bude zproštěn povinnosti hradit újmu. Vazba na ustanovení o korporální loajalitě v občanském zákoníku je zde velmi citelná. Lze říci, že čestné chování společníka vůči společnosti má větší intenzitu než skutečnost, že byla společnosti způsobena újma. Tento přístup zároveň chrání podnikatelské prostředí, kdy se členové obchodních společností nemusí vyhýbat prosazování podnikatelských stimulů z obavy z neúspěchu a odpovědnosti za případnou újmu.

---

¹⁰¹ DOLEŽIL, T. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. Díl. Praha. Wolters Kluwer, a.s. 2014, ASPI [databáze], § 71

¹⁰² ČERNÁ, S. op. cit. sub. 84., s. 15

¹⁰³ ustanovení § 71 odst. 3 zákona o obchodních korporacích

Závěr

Cílem této práce byla demonstrace použitelnosti principu loajality na konkrétních případech a zhodnocení její potřeby a užitečnosti. V některých případech, jako například u ovlivňování společnosti majoritním společníkem, vyplynula povinnost člena společnosti chovat se vůči společnosti čestně již z příslušného zákonného ustanovení, jež chování společníka odpovídající principu loajality považuje za liberační důvod, který může mít za následek zproštění společníka povinnosti hradit společnosti újmu. Formulace zákona zde nabízí možnost prokázat, že společník mohl při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby. Pokud společník jedná v obhajitelném zájmu společnosti, lze říci, že jedná vůči společnosti loajálně.

Objevil se však i případ, kdy zákon princip loajality nezohledňuje. V rámci úpravy práva společníka společnosti s ručením omezeným na informace v zákoně o obchodních korporacích jsou vypočteny případy, kdy je jednatel oprávněn poskytnutí informací odmítnout. Jednatel tak může učinit, pokud jde o utajovanou informaci podle jiného právního předpisu nebo pokud je požadovaná informace veřejně dostupná. Ustanovení § 156 odst. 1 písm. a) a b) zákona o obchodních korporacích však nepočítá s možností jednatele odmítnout poskytnutí informace, pokud ví o úmyslu společníka tyto informace zneužít a způsobit svým neložným chováním společnosti újmu.

Při posuzování, zda se člen obchodní společnosti dopustil chování, jež je v rozporu s požadavkem povinné loajality vůči společnosti, bude vždy nutné zvážit veškeré okolnosti daného sporu a zkoumat též úmysly společníka. Příkladem mohou být rozdílné zájmy společníků při rozdělování zisku společnosti. To, že společník preferuje vyplacení jeho podílu na zisku místo uskutečnění dalších investic za účelem rozvoje společnosti samo o sobě neznamena, že tím společník porušuje princip loajality. Takový postoj společníka může vyplývat jednoduše z toho, že se s aktuálním business plánem vedení společnosti neztotožňuje, což nevylučuje, že se situace v následujícím období změní a společník upřednostní koncentraci finančních prostředků v rukách společnosti před výplatou podílu na zisku společníkům. Jiný přístup by byl vyžadován za

podmínek, kdy společník trvá na výplatě zisku, ačkoli ví, že by takové rozdělení zisku mohlo společnosti přivodit nežádoucí finanční nebo jiné problémy. Společník by takovým chováním poškozoval zájmy společnosti a porušil by tedy povinnost loajality.

Přes veškerou snahu není zákonodárce s to předvídat a pokrýt normativními ustanoveními právních předpisů veškeré situace, jež mohou v budoucnu v realitě nastat. Rovněž i nejpečlivější provedení určité smlouvy nemusí zpravidla pamatovat na všechny potenciální kolize práv. Pokud neexistuje přímé ustanovení upravující příslušná práva a povinnosti daných subjektů, uznání povinnosti loajality za jeden ze základních principů práva obchodních společností a jeho promítnutí do zákonné úpravy rozšiřuje pravidla chování společníků na další možné situace a zajišťuje tak plnění závazků společnosti i vůči třetím osobám a obecně tedy podmínky pro poctivý obchodní styk.

Použité zkratky

občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

starý občanský zákoník – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon o obchodních korporacích – zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech

Seznam literatury

Monografie:

ČERNÁ, S., ČECH, P. a kol. *Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: Právo společností – ohlednutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 303 s. ISBN 978-80-7400-262-5

ČERNÁ, S. *Obchodní právo: Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1

ČERNÁ, S.; PLÍVA, S. et al. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. 156 s. ISBN 978-80-87146-76-7

DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; KŘÍŽ, R.; ČECH, P. *Akciové společnosti*. 7. přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 697 s. ISBN 978-80-7400-404-9

DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3., přepracované vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7.

ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2

ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. *Kurs obchodního práva: Právnické osoby jako podnikatelé*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 617 s. ISBN 80-7179-391-4

ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. str. 504. 978-80-7400-048-5

HEJDA, J. *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2013. 784 s. ISBN 978-80-7201-917-5

PELIKÁN, R. *Právní subjektivita*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-257-2

PELIKÁNOVÁ, I.; ČERNÁ, S.: *Obchodní právo*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 545 s. ISBN 80-7357-149-8

Komentáře:

BALABÁN, P. a kol. *Komentář k Zákonu Obchodní zákoník (513/1991 Sb.) - § 122*. stav k 1. 8. 2009. ASPI [databáze]

BĚLOHLÁVEK, A. J. et al. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 1 sv., 2733 s. ISBN 978-80-7380-451-0

LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. Díl. Praha. Wolters Kluwer, a.s. 2014, ASPI [databáze]

LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014. str. 2400. ISBN 978-80-7400-529-9

DĚDIČ, J. in Dědič, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. Díl III. Praha: POLYGON, 2002, str. 2417. ISBN 80-7273-071-1

PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k § 51 zák. č. 513/1991 Sb.*, 1.1.2003 ASPI (databáze)

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3

ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S.; TOMSA, M. *Obchodní zákoník, komentář*. 11. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 745. ISBN 80-7179-487-2

ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S.; TOMSA, M. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xxii, str. 1447. ISBN 978-80-7400-354-7

ŠVEJKOVSKÝ, J.; DEVEROVÁ, L. a kol. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 540. ISBN 978-80-7400-445-2

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2013. 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8

Články:

BEJČEK, J. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 614 a 615

ČERNÁ, S.: *Ovlivnění jako klíčový pojem českého koncernového práva*. Rekodifikace & praxe, 1/2014, Wolters luwer, a.s., s. 14

ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*. Obchodněprávní revue. 1/2011, s. 1

ČECH, P. *K (nepsaným) povinnostem společníka společnosti s ručením omezeným aneb potvrzení existence povinnosti loajality společníka v českém právu*. Jurisprudence, 2006, c. 3, s. 67

ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce, 2007, č. 3, od s. 4

HOLEJŠOVSKÝ, J.: *Vztah práva akcionáře na dividendu k rozhodování o použití zisku akciové společnosti*, Právní rozhledy 3/2010, s. 86

JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*. Obchodněprávní revue. 2011, roč. 3, č. 9

PIHERA, V.: *Dividenda a tantiéma (kritická glosa k jednomu soudnímu rozhodnutí)*, Obchodněprávní revue 10/2010, s. 290

PIHERA, V. *K obecným limitům akcionářských práv*, Právní rozhledy 10/2007, s. 290

Judikatura:

rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 1690/97 ze dne 15. června 1999
rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 886/2002 ze dne 17. prosince 2002
rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 463/2001 ze dne 8. ledna 2002
rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1271/2005 ze dne 24. 1. 2006
rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1007/2005 ze dne 31. ledna 2006
rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 387/2006 ze dne 26. června 2007
rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1326/2009 ze dne 25. 2. 2010
rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3704/2009 ze dne 22. února 2011

Seznam právních předpisů:

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech
zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon

Resumé

Téma povinnosti loajality společníka kapitálové obchodní společnosti je důležitým aspektem pro vymezení většiny povinností členů obchodních společností a je tedy i oblíbeným tématem teorie, jež se často zabývá systematizací povinností členů obchodních společností.

Většina autorů spolu s judikaturou již principu loajality přiznává nemalý význam a chápe tento princip jako výkladové pravidlo, kterým je vhodné interpretovat a poměřovat další povinnosti členů obchodních společností. Princip loajality může mít i funkci regulativní a vyplňovat případné mezery v zákoně, nebo i derogační a zamezit použití pravidel, jež by vedlo k nespravedlivému uspořádání vztahů. Tato práce má za cíl přiblížit na jednotlivých příkladech možnosti aplikace principu loajality v praxi.

Práce je rozdělena do dvou částí, z nichž první má objasnit místo povinnosti loajality společníka v českém právu. V první části je popsáno, jak byla povinnost loajality dovozována před jejím zakotvením v novém občanském zákoníku. Další kapitoly první části se pak věnují platné právní úpravě.

Druhá část práce se zaměřuje na příklady, na kterých jsou demonstrovány důsledky použití nebo nepoužití principu loajality. Z těchto konkrétních projevů loajálního nebo neloajálního jednání členů obchodních společností jsou dovozovány závěry zhodnocující význam povinnosti loajality.

V závěru jsou shrnuty důsledky uplatnění principu loajality v daných případech a konstatován jeho nepopiratelný přínos. Funkce principu loajality jako výkladového pravidla, jakož i funkce regulativní a derogační byly prostřednictvím jejich demonstrace na daných příkladech potvrzeny.

Summary

The topic of shareholder's duty of loyalty is an important aspect for the definition of most of the duties and obligations of the capital company members. Therefore, it is also very popular topic for the authors of professional literature, who tend to be interested in systematized distinction of the duties and obligations of the capital company members.

Most authors, along with the jurisprudence, already admit considerable importance of principle of loyalty and consider it to be the rule of interpretation appropriate for its application to the other duties and obligations of company members. The principle of loyalty, having a regulatory function, may fill in particular gaps in the statutory regulation. As a derogatory rule it may avoid the application of other rules that would lead to unfair decisions. This work aims to demonstrate the possibility of application of the principle of loyalty in practice.

The thesis is divided into two main parts, the first is meant to clarify the place of the duty of loyalty in Czech law. It describes how was the existence of the duty of loyalty inferred before its regulation in new Civil Code. Next chapters of the first part are devoted to current applicable regulation.

The second part of the theses focuses on particular examples in order to demonstrate the consequences of use or non-use of the principle of loyalty. The specific manifestations of loyal or disloyal conduct of members of the company lead to general conclusions on importance of the duty of loyalty.

The conclusion summarizes the consequences of the applied principle of loyalty in respective cases, and finds its undeniable benefits. Abovementioned functions of the principle of loyalty were therefore confirmed.

Název práce v českém jazyce

Povinnost loajality společníka kapitálové obchodní společnosti

Klíčová slova v českém jazyce

povinnost loajality, povinnosti společníků, převod podílu, podíl na zisku, tantiéma, zákaz konkurence, zneužití práva, podnikatelská seskupení

Thesis title in English

Duty of loyalty of the capital company members

Keywords in English

duty of loyalty, duties of shareholders, transfer of shares, profit share, royalties, competition clause, abuse of rights, business groups